

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ za rok 2022 i rekomendacje na 2023 rok dla województwa lubuskiego

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Zielonej Górze

Wydział Polityki Społecznej

Maj 2023 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
I. Demografia	5
II. Zasoby pomocy społecznej w gminach w 2022 r.	17
III. Zasoby pomocy społecznej w powiatach w 2022 r.	29
IV. Zasoby samorządu województwa w zakresie polityki społecznej za 2022 r...39	
V. Zadania zlecone samorządu województwa lubuskiego z zakresu administracji rządowej w 2022 r	57
VI. Wnioski z oceny zasobów pomocy społecznej za 2022 r. i rekomendacje na 2023 rok.....	61

Skróty używane w tekście:

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

PES – Podmiot Ekonomii Społecznej

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

CAS – Centralna Aplikacja Statystyczna

CUS – Centrum Usług Społecznych

OZPS – Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

OA – Ośrodek Adopcyjny

GUS – Główny Urząd Statystyczny

GO – Gospodarstwo Opiekuńcze

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

MRiPS-03 – Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej –
pieniężnych, w naturze i usługach

DPS – Dom Pomocy Społecznej

CIS – Centrum Integracji Społecznej

KIS – Klub Integracji Społecznej

ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

WTZ - Warsztat Terapii Zajęciowej

JST – Jednostka samorządu terytorialnego

EFS - Europejski Fundusz Społeczny

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacyjny Osób Niepełnosprawnych

POWER – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

POW – Placówka opiekuńczo-wychowawcza

MRiPS – Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

MKRPA – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

LPRES – Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

Wstęp

Ocena zasobów pomocy społecznej jest zadaniem, realizowanym na podstawie art. 16a ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn.zm.). Samorząd województwa zobligowany jest do opracowywania corocznie oceny zasobów pomocy społeczne w oparciu o analizy lokalne, sporządzane przez samorządy gmin i powiatów.

Ocena powinna być przedstawiona przez organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego co roku do dnia 30 kwietnia odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu, a do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa właściwej jednostki samorządu terytorialnego. Ocena wraz z rekomendacjami ma być podstawą do planowania budżetu na rok kolejny. Następnie, samorząd województwa jest zobligowany do przekazania oceny zasobów pomocy społecznej sporządzonej na podstawie ocen przygotowanych przez gminy i powiaty z obszaru województwa, właściwemu wojewodzie do 31 lipca każdego roku.

Dokonana analiza służyć ma ocenie efektywności systemu pomocy społecznej na tle lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej, co w perspektywie pozwoli na wytyczanie nowych kierunków zmian w polityce społecznej.

Narzędzie, które wykorzystywane jest do sporządzenia oceny to elektroniczna aplikacja pn. Centralna Aplikacja Statystyczna (CAS) umożliwiająca analizę zasobów przygotowaną w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, projektu 1.16. „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”. Wszystkie jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa lubuskiego sporządziły ocenę w CAS.

Narzędzie elektroniczne CAS powinno współdziałać z wybranymi modułami systemu i automatycznie pobierać część danych z baz Głównego Urzędu Statystycznego, Narodowego Funduszu Zdrowia, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, a także z Systemu Informacji Oświatowej.

Przy opracowaniu oceny zasobów pomocy społecznej posłużono się dodatkowo informacjami z innych źródeł, takich jak Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim (sprawozdania roczne MRiPS-03, MRiPS-05, MRiPS-06 i opracowania własne), Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze.

I. Demografia

1.1. Ogólna liczba mieszkańców.

Województwo lubuskie w obecnych granicach istnieje od 1999 roku i zajmuje 13 988 km², co stanowi 4,5% powierzchni Polski. Jest województwem znajdującym się na przedostatnim miejscu wśród województw pod względem liczby ludności w Polsce. Według danych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze na dzień 31 grudnia 2022 r. liczba mieszkańców województwa lubuskiego wynosiła 979 976 osób, tj. 2,6% ogółu ludności Polski (37 766 327). Od 2013 r. liczba ta sukcesywnie maleje. Gęstość zaludnienia na 1 km² wyniosła 70 osób (14. lokata w kraju). Wskaźnik ten znacznie różnił się w poszczególnych powiatach, najwyższy był w miastach na prawach powiatu: w Gorzowie Wlkp. na 1 km² przypadało 1358 osób i w Zielonej Górze – 501 osób oraz w powiecie nowosolskim – 107 osób na 1 km², a najniższy zanotowano w powiecie sulęcińskim – 29 osób na 1 km².

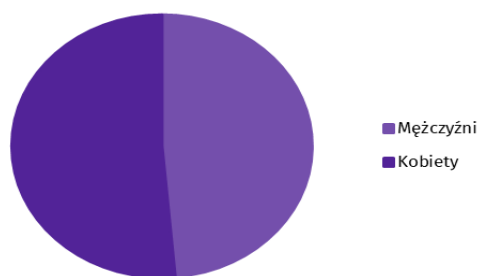
Tabela 1. Ludność według płci w województwie lubuskim w 2022 r. Stan w dniu 31 XII.2022 r.

Wyszczególnienie	W osobach	Udział (w %)	2022 = 100
Ogółem	979 976	100,0	99,4
Kobiety	504 259	51,5	99,5
Mężczyźni	475 717	48,5	99,4

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

W województwie w ogólnej liczbie ludności przeważają kobiety. W 2022 r. ich udział w ludności wyniósł 51,5% i był nieznacznie niższy niż w całym kraju (51,7%). W rezultacie nieco niższy był także współczynnik feminizacji – na 100 mężczyzn przypadało 106 kobiet (w kraju wskaźnik przyjął wartość 107).

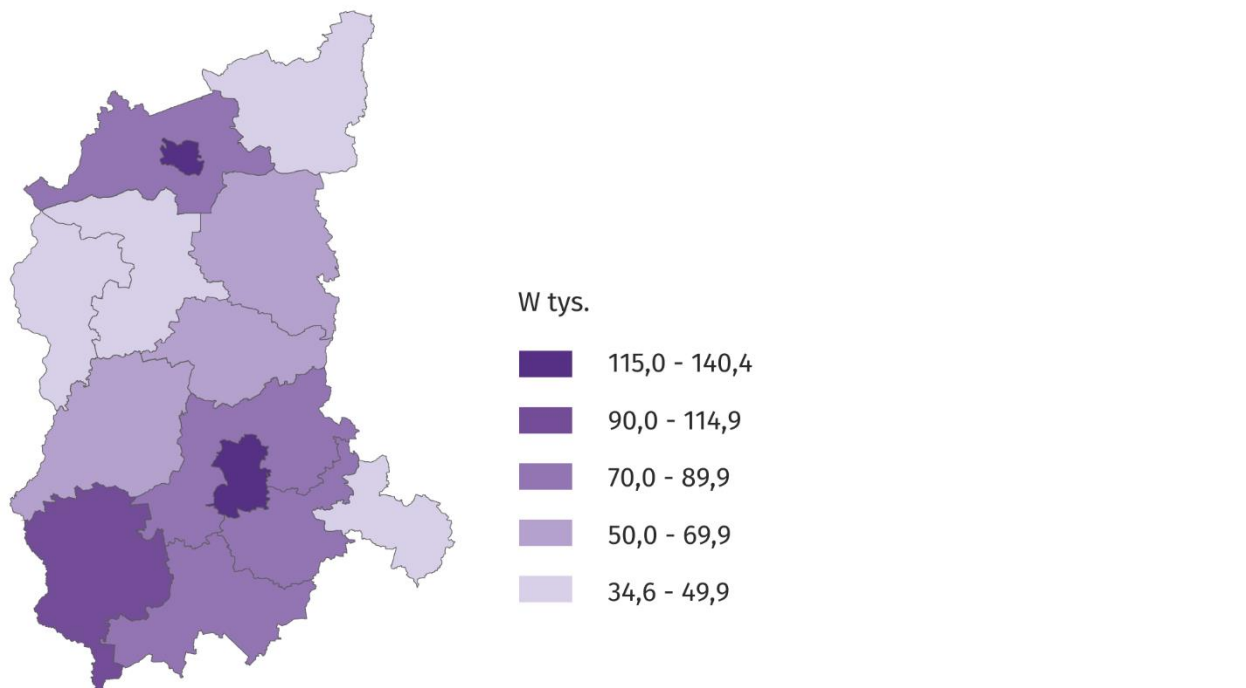
Wykres 1. Struktura ludności według płci w 2022 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Województwo podzielone jest administracyjnie na 12 powiatów oraz 2 miasta na prawach powiatu - Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra oraz 82 gminy.

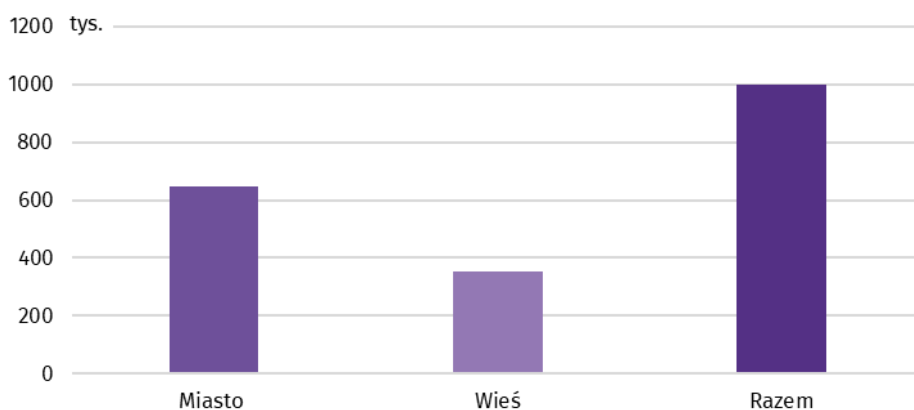
Mapa 1. Ludność w województwie lubuskim według powiatów w 2022 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

W roku 2022 w dalszym ciągu obserwowano spadek liczby ludności województwa lubuskiego – o 5511 osób w stosunku do 2021 roku.

Wykres 2. Ludność w województwie lubuskim według miejsca zamieszkania w 2022 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Największy spadek liczby ludności w stosunku do roku ubiegłego odnotowano w mieście na prawach powiatu w Gorzowie Wlkp. o 1 575 osoby. W pozostałych powiatach spadek ludności wyglądał następująco:

- powiat żarski – o 855 osób,
- powiat żagański – o 804 osoby,
- powiat strzelecko-drezdenecki – o 434 osoby,
- powiat świebodziński – o 405 osób,
- powiat nowosolski – o 395 osób,
- miasto na prawach powiatu Zielona Góra – o 389 osób,
- powiat krośnieński – o 355 osób,
- powiat międzyrzecki – o 321 osób,
- powiat wschowski – o 242 osoby,
- powiat sulęciński – o 231 osób,
- powiat słubicki – o 149 osób,

Wzrost liczby ludności odnotowano w powiecie gorzowskim – o 575 osób i w powiecie zielonogórskim – o 69 osób.

1.2. Struktura wieku i przyrost naturalny.

Jednym z kluczowych czynników wpływających na społeczno-gospodarczy rozwój województwa lubuskiego były zmiany struktury demograficznej społeczeństwa. Zasoby ilościowe ludności to podstawowy składnik kapitału ludzkiego. Zmiany w strukturze wieku ludności wskazują na postępujące procesy starzenia się społeczeństwa. Sukcesywnie maleje liczba młodzieży w populacji, rośnie natomiast liczba osób starszych. Dane według biologicznych grup wieku:

- 0 – 14 lat:

2022 r. 147 623; **2021 r.** 151 562 (mniej o 3 939 osób);

- 15 - 64 lat:

2022 r. 639 801; **2021 r.** 647 437 (mniej o 7 636 osób);

- 65 lat i więcej:

2022 r. 192 552; **2021 r.** 186 488 (więcej o 6 064 osób).

Ujemny przyrost naturalny w województwie lubuskim osłabia potencjał ludnościowy oraz ma negatywny wpływ na strukturę ludnościową regionu. Starzenie się społeczeństwa wpływa na zmniejszenie się ludności w wieku aktywności zawodowej. W 2022 r. ludność województwa lubuskiego według ekonomicznych grup wieku wynosiła:

- 178 418 osób w wieku przedprodukcyjnym (spadek o 2 341 osób w stosunku do 2021 r.),
- 573 903 osób w wieku produkcyjnym (mniej o 7 062 osoby w stosunku do 2021 r.),
- 227 655 osób w wieku poprodukcyjnym (wzrost o 3 892 osoby w stosunku do 2021 r.).

Biorąc pod uwagę dane od 2013 r., widoczny jest spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wyraźny wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 2. Ludność według ekonomicznych grup wieku. Stan w dniu 31 XII.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem	1 017 376	1 016 832	1 014 548	1 011 592	993 329	985 487	979 976
w wieku przedprodukcyjnym	183 640	183 691	183 315	182 801	181 977	180 759	178 418
w wieku produkcyjnym	635 141	627 171	618 604	610 173	590 101	580 965	573 903
w wieku poprodukcyjnym	198 595	205 970	212 629	218 618	221 251	223 763	227 655

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Liczba ludności od 2020 r. została opracowana przy uwzględnieniu wyników NSP 2021.

1.3. Kształtowanie się bezrobocia.

Z danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze wynika, że na koniec grudnia 2022 r. stopa bezrobocia w województwie lubuskim kształtowała się na poziomie 4,4% (w grudniu 2021 r. – 4,9%)¹ i znaleźliśmy się na czwartym miejscu pod względem najniższego poziomu tego wskaźnika. W Polsce stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie 5,2 % i była o 0,6 punktu proc. niższa niż przed rokiem.²

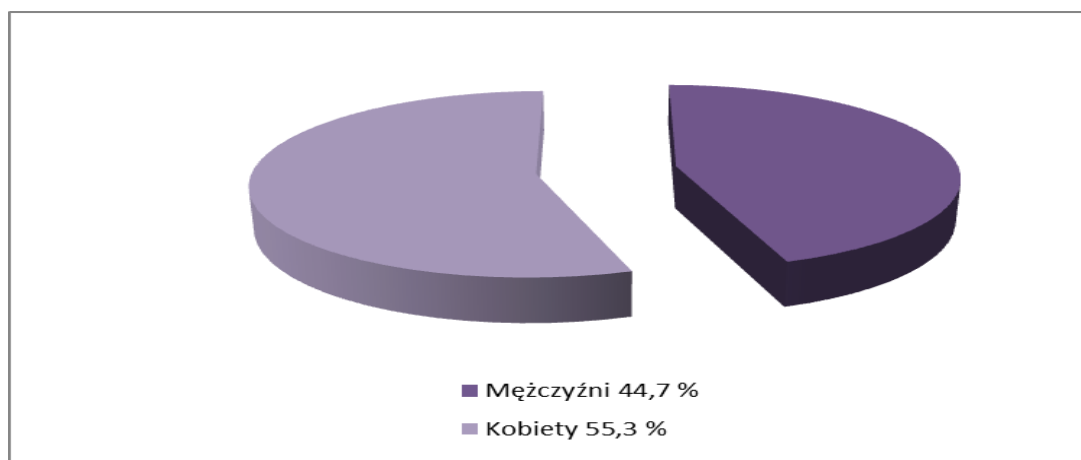
Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Województwie na koniec grudnia 2022 r. wynosiła 15 725 i zmniejszyła się o 2 433 osoby w porównaniu z końcem grudnia

¹ <https://wupzielonagora.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analazy/informacje-miesieczne> z dnia 09.05.2023

² <https://www.gov.pl/web/rodzina/stopa-bezrobocia-w-grudniu-na-poziomie-52-z-dnia-09.05.2023>

2021 r. Kobiety stanowiły 55,3 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, przed rokiem 56,9 %.

Wykres nr 3. Struktura bezrobotnych według płci w 2022 r.

Na koniec grudnia 2022 r. w rejestrach powiatowych urzędów pracy zarejestrowanych było 6 868 bezrobotnych mieszkańców wsi (43,7 % ogółu bezrobotnych), oraz 8 857 mieszkańców miast (odpowiednio 56,3 %). Na koniec grudnia 2022 r. najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach: strzelecko-drezdeneckim – 9,4 %, zielonogórskim (ziemskim) – 7,7 %, wschowskim – 7,7 %. Najniższą odnotowano w powiatach: słubickim – 2,2 %, gorzowskim (grodzkim) – 2,2 %, zielonogórskim (grodzkim) – 2,5 %.

Tabela nr 3. Stopa bezrobocia i liczba bezrobotnych w poszczególnych powiatach

Wyszczególnienie	Stopa bezrobocia [%] (XII 2022)	Liczba bezrobotnych grudzień 2022 r.	Wzrost/spadek (-) w 2022 r.	Wzrost/spadek (-) (XII 2022 r./ XII 2021 r.) [%]
m. Gorzów Wlkp.	2,2%	1242	-212	-14,6%
gorzowski	3,2%	736	-234	-24,1%
krośnieński	6,2%	977	-241	-19,8%
międzyrzecki	6,9%	1324	-29	-2,1%
nowosolski	5,2%	1354	17	1,3%

słubicki	2,1%	374	-44	-10,5%
strzelecko - drezdenecki	9,1%	1418	-148	-9,5%
sulęciński	4,2%	458	-40	-8,0%
świebodziński	2,6%	708	-111	-13,6%
wschowski	7,4%	935	-104	-10,0%
m. Zielona Góra	2,5%	1759	-714	-28,9%
zielonogórski	7,8%	1786	-200	-10,1%
żagański	5,8%	1150	-176	-13,3%
żarski	4,9%	1504	-197	-11,6%
Razem	4,3%	15725	-2433	-13,4%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze

Od stycznia do grudnia 2022 r. w województwie lubuskim zarejestrowano 34 982 **nowych bezrobotnych**, o 1 979 osób więcej niż w analogicznym okresie 2021 r.

Wśród nowo zarejestrowanych bezrobotnych były osoby:

- poprzednio pracujące – 29 824
- kobiety – 18 441
- zamieszkałe na wsi – 13 258
- bez kwalifikacji zawodowych – 11 864
- do 30 roku życia – 11 570
- bez doświadczenia zawodowego – 7 766
- długotrwale bezrobotne – 7 657
- powyżej 50 roku życia – 6 748
- dotychczas niepracujące – 5 158
- niepełnosprawne – 2 748
- do 12 m-cy od ukończenia szkoły – 2 581

Natomiast ciągu dwunastu miesięcy 2022 r. **wyrejestrowanych** zostało 37 415 bezrobotnych, o 1 104 mniej niż w analogicznym okresie 2021 r. Największą liczbę bezrobotnych wyrejestrowano z następujących przyczyn:

- podjęcie pracy – 17 553
- niepotwierdzenie gotowości do podjęcia pracy – 7 984
- dobrowolna rezygnacja ze statusu bezrobotnego – 3 030
- rozpoczęcie stażu – 2 955
- odmowa pracy bez uzasadnionej przyczyny – 1 081
- rozpoczęcie pracy społecznie użytecznej – 721
- rozpoczęcie szkolenia – 480

Tabela nr 4. Liczba bezrobotnych, na koniec grudnia 2021 i 2022 r. oraz stopa bezrobocia w poszczególnych województwach

Województwo	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych		Stopa bezrobocia
	31.12.2021 r.	31.12.2022 r.	31.12.2022 r.
POLSKA	895 203	813 197	5,2%
dolnośląskie	58 738	54 017	4,5%
kujawsko-pomorskie	61 861	56 580	7,4%
lubelskie	66 244	61 263	8,1%
lubuskie	18 158	15 727	4,4%
łódzkie	60 902	54 432	5,4%
małopolskie	69 948	64 470	4,5%
mazowieckie	129 248	116 615	4,2%
opolskie	21 535	20 568	6,1%
podkarpackie	77 291	69 184	8,9%
podlaskie	32 374	31 183	7,3%
pomorskie	47 682	42 645	4,6%
śląskie	76 324	64 927	3,7%
świętokrzyskie	38 035	34 056	7,7%
warmińsko-mazurskie	42 567	41 074	8,7%
wielkopolskie	49 850	46 303	2,9%
zachodniopomorskie	43 446	40 153	6,7%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze

Na koniec 2022 r. najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych legitymowało się wykształceniem gimnazjalnym i poniżej – 4 588 osób (29,2%) oraz wykształceniem

zasadniczym zawodowym – 4 472 osób (28,4%). Najmniejszą liczbę bezrobotnych odnotowano z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 1 669 osób (10,6%). Na przestrzeni 2020 r., wśród zarejestrowanych bezrobotnych wg wykształcenia, największą dynamikę spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano wśród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (spadek o 15,2%). Najmniejszą dynamikę spadku odnotowano wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (mniej o 10,9%).

Tabela nr. 5 Kształtowanie się struktury bezrobotnych wg wykształcenia

Poziom wykształcenia	Bezrobotni – stan na 31 grudnia			Dynamika (XII 2021 r. = 100%)
	2021 r.	2022 r.		
		Liczba	Udział	
Ogółem	18 158	15 725	100,0%	86,6%
wyższe	2 033	1 755	11,2%	86,3%
policealne i średnie zawodowe	3 822	3 241	20,6%	84,8%
średnie ogólnokształcące	1 935	1 669	10,6%	86,3%
zasadnicze zawodowe	5 017	4 472	28,4%	89,1%
gimnazjalne i poniżej	5 351	4 588	29,2%	85,7%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze

W 2022 r. pomimo zawirowań związanych ze skutkami rosyjskiej inwazji na Ukrainę, sytuacja na polskim rynku pracy poprawiła się. W końcu roku w urzędach pracy zarejestrowanych było 812,3 tys. osób bezrobotnych – o 82,9 tys. osób (9,3%) mniej niż w końcu 2021 r. Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych zanotowano we wszystkich województwach (najsilniejszy w śląskim o 15,0%) i w 80% powiatów (w 32 powiatach liczba bezrobotnych spadła o ponad 20%). W końcu 2022 r. w rejestrach urzędów pracy przeważały bezrobotne kobiety (53,7% zarejestrowanych bezrobotnych), osoby zamieszkałe w miastach (54%), z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub niższym (51,5%), a średni wiek bezrobotnych wynosił około 41 lat.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu 2022 r. wyniosła 5,2%. Najniższą stopę bezrobocia odnotowano w m. Poznań oraz powiecie poznańskim (1%), zaś najwyższą w powiecie sztylwockim (25,1%). Stopa bezrobocia była średnio wyższa w województwach, w których większy odsetek bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne i mieszkańcy wsi.³

W województwie lubuskim w grudniu 2022 r. odnotowano wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych o 423 osoby, tj. o 2,8%. Liczba bezrobotnych kobiet zwiększyła się o 135 osób, wśród bezrobotnych mężczyzn odnotowano wzrost o 288 osób. W stosunku do grudnia 2021 r., liczba zarejestrowanych bezrobotnych była mniejsza o 2 431 osób (o 13,4%).

W powiatowych urzędach pracy z ewidencji bezrobotnych wyłączono w grudniu 2022 roku 2582 osoby (o 241 mniej niż w miesiącu poprzednim). Wśród nich:

- 1 319 osób to kobiety (51,1%),
- 961 osób (37,2%) mieszkało na wsi.

Wśród wyłączeń dominowały:

- podjęcie pracy – 1 356 osób (52,5%),
- niepotwierdzenie gotowości do podjęcia pracy – 581 osób (22,5%),
- dobrowolna rezygnacja ze statusu bezrobotnego – 171 osób (6,6%),
- rozpoczęcie stażu – 104 osoby (4,0%),
- osiągnięcie wieku emerytalnego – 52 osoby (2,0%).

1.4. Bezrobotni według wieku.

Wiek jest jednym z ważniejszych czynników mogących decydować o sytuacji osoby na rynku pracy. W 2022 r. najwięcej bezrobotnych odnotowano w kategoriach wiekowych: od 35 do 44 lat – 4 048 osób (25,8% ogółu) oraz od 25 do 34 lat – 3 725 osób (23,7%). Najmniej liczna była grupa w wieku 18-24 lata – 1 841 osób (11,7% ogółu).

³ <https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analazy/bezrobocie-rejestrowane> z dnia 26.06.2022 r.

Tabela nr. 6 Kształtowanie się struktury bezrobotnych wg wieku

Wiek	Bezrobotni – stan na 31 grudnia			Dynamika (XII 2021 r. = 100%)
	2021 r.	2022 r.		
		Liczba	Udział	
Ogółem	18 158	15725	100,0%	86,6%
18-24 lata	1 867	1841	11,7%	98,6%
25-34 lata	4 523	3725	23,7%	82,4%
35-44 lata	4 798	4048	25,8%	84,4%
45-54 lata	3 519	3150	20,0%	89,5%
55 lat i więcej	3 451	2961	18,8%	85,8%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze

Na przestrzeni 2022 r. największy spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku: od 25 do 34 lat (o 17,6%) oraz od 35 do 44 lat (o 15,6%). Najmniejszy spadek odnotowano wśród osób najmłodszych, tj. w wieku 18-24 lata (o 1,4%).

1.5. Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy w województwie lubuskim.

Nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 14 marca 2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 598) zmieniła katalog osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Od 1 stycznia 2015 r., w statystyce rynku pracy, istnieje siedem kategorii osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy: długotrwale bezrobotni, bezrobotni powyżej 50 roku życia, bezrobotni niepełnosprawni, bezrobotni do 30 roku życia, bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej, bezrobotni posiadający co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia, bezrobotni posiadający co najmniej 1 dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia.

Na koniec 2022 roku odnotowano zmniejszenie się liczby bezrobotnych we wszystkich kategoriach bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Największy spadek odnotowano w przypadku długotrwale bezrobotnych (spadek o 26,0%), najmniejszy zaś – osób niepełnosprawnych (mniej o 5,9%).

Tabela nr 7. Liczba i udział osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2021-2022

Wyszczególnienie	2021 r.	2022 r.		Dynamika (XII 2021 r. = 100%)
		Ogółem	Udział	
bezrobotni ogółem	18 158	15 725	100,00%	86,6%
długotrwale bezrobotni	8 945	6 621	42,1%	74,0%
do 30 roku życia	4 026	3 601	22,9%	89,4%
powyżej 50 roku życia	5 135	4 407	28,0%	85,8%
korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej	300	265	1,7%	88,3%
posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	3 363	2 718	17,3%	80,8%
posiadający co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia	54	44	0,3%	81,5%
niepełnosprawni	1 712	1 611	10,2%	94,1%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze

Na koniec grudnia 2022 r., w województwie lubuskim, 29,9% zarejestrowanych bezrobotnych było powyżej 12 miesięcy bez pracy. Wśród bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy największy ich odsetek odnotowano wśród: długotrwale bezrobotnych (70,6% ogółu), bezrobotnych posiadających co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia (42,3%), bezrobotnych powyżej 50 roku życia (37,8%), bezrobotnych niepełnosprawnych (37,0%). Istotnym czynnikiem, utrudniającym znalezienie pracy, to często: niski poziom wykształcenia i brak stażu pracy. Na koniec grudnia 2022 r., w województwie 29,2% zarejestrowanych bezrobotnych legitymowało się wykształceniem gimnazjalnym/podstawowym i poniżej. Wśród bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy największy ich odsetek odnotowano wśród: bezrobotnych korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej (47,9% ogółu), bezrobotnych powyżej 50 roku życia (33,4%), długotrwale bezrobotnych (32,4%).

1.6. Cudzoziemcy

Na koniec grudnia 2022 r. w rejestrach powiatowych urzędów pracy odnotowano 334 bezrobotnych cudzoziemców, w tym 274 kobiety. Najwięcej cudzoziemców było zarejestrowanych w powiecie zielonogórskim grodzkim (87) i zielonogórskim ziemskim (36). Wśród zarejestrowanych cudzoziemców w województwie lubuskim 33 osoby posiadały prawo do otrzymywania zasiłku. W okresie 12 miesięcy 2022 r. w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano ogółem 2 034 osoby nieposiadające polskiego obywatelstwa (najwięcej w powiatach: zielonogórskim grodzkim – 391 i krośnieńskim – 218). 725 cudzoziemców zarejestrowanych jako osoby bezrobotne podjęło zatrudnienie.

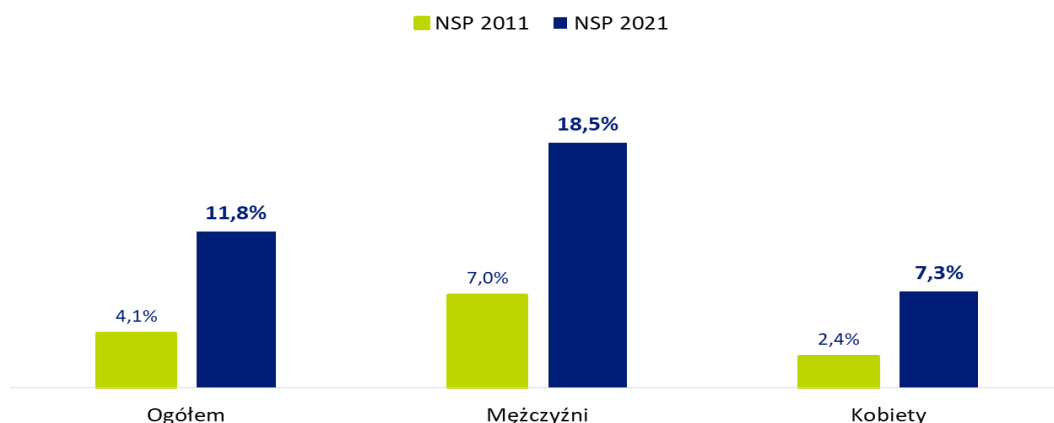
Ocena i rekomendacje

Z prognoz demograficznych wynika, że proces starzenia się społeczeństwa jest trwały i postępujący. Korzystne byłoby zapobieganie zanikaniu rodzinnych domów wielopokoleniowych oraz należałoby nadal rozwijać usługi w zakresie rehabilitacji.

Z przeprowadzonego w 2021 r. Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, wynika, że **w województwie lubuskim udział procentowy ludności w wieku 65+ w stosunku do ludności ogółem wyniósł 18,5 % w 2021 r. i prognozuje się, że osiągnie poziom 32,9 % w 2050 r.**

Potrzebne są dalsze działania dotyczące planowania polityki społecznej. Należy rozwijać infrastrukturę dla ludzi starszych (kluby seniora, dzienne domy pobytu), opiekę długoterminową i hospicyjną, dostosowaną do potrzeb i możliwości osób w podeszłym wieku. Jednocześnie widoczna jest tendencja wzrostu aktywności ekonomicznej seniorów. Korzystne byłoby więc wzmacnianie potencjału osób starszych poprzez ich aktywizację, pomoc psychologiczną oferowaną seniorom i ich rodzinom oraz wsparcie w zakresie rozwoju możliwości ekonomicznych i dostosowania rynku pracy, by utrzymać tę pozytywną tendencję.

Wykres 4. Aktywność ekonomiczna seniorów. Współczynnik aktywności zawodowej.

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021.

W sferze bezrobocia spadła liczba osób bezrobotnych, co wiąże się ze zmianą sytuacji epidemicznej oraz poprawą koniunktury gospodarczej w kraju i województwie.

II. Zasoby pomocy społecznej w gminach w 2022 r.

2.1. Infrastruktura społeczna w gminach w 2022 r.

Ochronę interesów osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz już wykluczonych zabezpiecza system pomocy społecznej, którego rolą jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Na terenie województwa lubuskiego funkcjonowało 81 ośrodków pomocy społecznej i 1 Centrum Usług Społecznych w Szcząncu oraz różnego rodzaju ośrodki wsparcia, a także wiele organizacji pozarządowych działających w sferze pomocy społecznej, które uzupełniają system w sferze świadczonych usług.

Stan zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej w 2022 r. wyniósł 1 445 osób i zwiększył się w stosunku do roku poprzedniego o 11 osób. Funkcję kierownika/dyrektora pełniły 82 osoby i 17 zastępców. Liczba pracowników socjalnych ogółem zatrudnionych w ośrodkach w 2022 r. wyniosła 523 osoby, (spadek o 10 osób w stosunku do roku poprzedniego).

Tabela nr 8. Liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej według pełnionej funkcji

Pełniona funkcja	Liczba osób
główny specjalista pracy socjalnej	2
starszy specjalista pracy socjalnej - koordynator	3
starszy specjalista pracy socjalnej	60
specjalista pracy socjalnej	138
starszy pracownik socjalny	127
pracownik socjalny	193
główny specjalista	0
pracownicy socjalni, którzy świadczą pracę socjalną w środowisku	479
specjalista pracy z rodziną	3
aspirantów pracy socjalnej	12
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze , w tym:	179
1) pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	5
koordynatorów ds. komputeryzacji w pomocy społecznej	4
radcy prawni	3
pozostali pracownicy	599

Źródło: MRiPS-06 za I-XII 2022 r.

W ramach zadań własnych i zleconych z zakresu administracji rządowej gminy oraz inne podmioty prowadziły w 2022 r. następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej o zasięgu lokalnym (dane MRiPS-03):

- ośrodki pomocy społecznej – 81 i 1 centrum usług społecznych,
- ośrodki wsparcia ogółem:
 - liczba jednostek 79 (inny podmiot prowadzący 12 jednostek), o 5 więcej niż w roku 2021;
 - liczba miejsc w jednostkach 1891 (inny podmiot prowadzący – liczba miejsc 323),
 - liczba osób korzystających 2128 (inny podmiot prowadzący – 683 osoby),

- ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (środowiskowe domy samopomocy):
 - liczba jednostek 25 (inny podmiot prowadzący – 5 jednostek);
 - liczba miejsc w tych domach 687 (inny podmiot prowadzący – 153 miejsc);
 - liczba osób korzystających 739 (inny podmiot prowadzący – 174 osób),
- dzienne domy pomocy:
 - liczba jednostek 22 (inny podmiot prowadzący - 2 jednostki);
 - liczba miejsc w jednostkach 533 (inny podmiot prowadzący - 45 miejsc);
 - liczba osób korzystających 619 (inny podmiot prowadzący - 51 osób),
- placówki zapewniające miejsca noclegowe (schroniska i noclegownie):
 - liczba jednostek 3 - inny podmiot prowadzący niż gmina,
 - liczba miejsc - 60,
 - liczba osób korzystających - 383,
- kluby samopomocy:
 - liczba jednostek 32 (inny podmiot prowadzący – 2),
 - liczba miejsc 671 (inny podmiot prowadzący - 65),
 - liczba osób korzystających 770 (inny podmiot prowadzący – 75 osób).
- mieszkania chronione:
 - liczba jednostek 4 (inny podmiot prowadzący na zlecenie gminy – 4),
w tym:
 - mieszkania chronione treningowe – 5 (inny podmiot prowadzący na zlecenie gminy – 2),
 - mieszkania chronione wspierane – 29 (inny podmiot prowadzący na zlecenie gminy – 2).

2.2. Realizacja zadań w gminach w 2022 roku.

Zadania własne i zlecone gminy w zakresie pomocy społecznej wynikają z art. 17 i 18 ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej. Do zadań o charakterze diagnostyczno-strategicznym należy sporządzenie oceny zasobów pomocy społecznej, opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz sporządzanie i przekazywanie sprawozdawczości. Gmina zobowiązana jest między innymi do udzielenia schronienia, zapewnienia posiłku osobom potrzebującym i dzieciom, przyznawania i wypłacania różnego rodzaju zasiłków. Istotnym elementem jest również praca socjalna i współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie

upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy,
 upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach.
 Samorząd gminny zapewnia także usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne oraz opłaca składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osoby, które rezygnują z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny.

2.2.1. Zadania własne o charakterze obowiązkowym.

Przyznawanie i wypłacanie zasiłków przewidzianych ustawą o pomocy społecznej, jak również świadczenie usług (przyznawanych bez względu na osiągnięty dochód) takich jak praca socjalna należą min. do zadań gminy. Pomoc finansowa, usługowa, w naturze oraz w formie pobytu w placówkach wsparcia społecznego dla osób starszych i niepełnosprawnych przyznawana jest po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania osoby zainteresowanej oraz w oparciu o dokumenty potwierdzające trudną sytuację osoby lub rodziny ubiegającej się o pomoc. W niniejszych sprawach wydawane są decyzje administracyjne, a prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje przede wszystkim osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza kryterium dochodowego określonego w rozporządzeniu rady ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. W roku 2022 r. obowiązywały następujące kryteria dochodowe:

- na osobę samotnie gospodarującą – 776,00 zł,
- na każdą osobę w rodzinie – 600,00 zł.

Pomoc finansowa realizowana jest w formie zasiłków celowych, okresowych oraz zasiłków stałych (przysługujących osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, których dochód nie przekracza kryterium dochodowego). Osoby i rodziny, których dochód przekracza kryterium dochodowe, w szczególności uzasadnionych przypadkach mogą również korzystać ze świadczeń pomocy społecznej.

Tabela nr 9. Liczba osób, którym przyznano świadczenia w formie zasiłków stałych i okresowych w latach 2020 - 2022

Rodzaj zasiłku	2020 r.	2021 r.	2022 r.
zasiłek stały	7 431	7 006	6 627
zasiłek okresowy	10 342	9 707	8 498

Źródło: MRiPS - 03 –R

Na realizację świadczeń z zakresu zadań własnych gminy w roku 2022, samorządy wydatkowały 108 037 901 zł. Była to kwota wyższa o 2 705 088 zł w stosunku do roku 2021. Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenia wyniosła – 29 281. W stosunku do roku ubiegła zmniejszyła się o 2718 osób.

Struktura wydatków w roku 2022 przedstawiała się następująco:

- **zasiłki stałe ogółem** – 40 450 525 zł (zwiększenie o 2 093 66 zł w stosunku do 2021 roku),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 6 627 (spadek o 379 osób w stosunku do 2021 r.),
- **zasiłki okresowe ogółem** – 17 215 836 zł (zmniejszenie o 994 584 zł w stosunku do 2021 r.),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 8 498 (spadek o 1209 osób w stosunku do 2021 r.),
 - **w tym z powodu bezrobocia** – 9 465 089 zł (spadek o 1 786 933 zł w stosunku do 2021 r.),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 4 444 osób (spadek o 1 186 osób w stosunku do 2021 r.)
 - **w tym z powodu długotrwałej choroby** – 1 895 037 zł (wzrost o 181 714 zł w stosunku do 2021 r.),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 1 345 osób (spadek o 81 osoby w stosunku do 2021 r.),
 - **w tym z powodu niepełnosprawności** – 1 445 611 zł (wzrost o 203 759 zł w stosunku do 2021 r.),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 1 435 osób (wzrost o 80 osób w stosunku do 2021 r.),
- **posiłek** – 8 922 302 zł (wzrost o 1 881 876 zł w stosunku do 2021 r.),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 7 790 osób (spadek o 200 osób w stosunku do 2021 r.),
 - **w tym posiłek dla dzieci** – 4 034 420 zł (wzrost o 794 352 zł w stosunku do 2021 r.),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 5 207 osób (spadek 398 osób w stosunku do 2021 r.),
- **usługi opiekuńcze** – 16 369 415 zł (wzrost o 413 288 zł w stosunku do 2021 r.),

- liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 3 111 (spadek o 126 osób do w stosunku 2021 r.)
- **schronienie** – 3 093 950 zł (wzrost o 1 501 901zł w stosunku do 2021 r.)
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 1 137 (wzrost o 809 osoby w stosunku do 2021 r.),
- zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego – 373 619 zł (spadek o 115 065 w stosunku do 2021 r.),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 128 osób (wzrost o 16 osób w stosunku do 2021 r.)
- **ubranie** – 20 950 zł (wzrost o 5 300 zł w stosunku do 2021 r.),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 49 (wzrost o 10 osób w stosunku do 2021 r.),
- **sprawienie pogrzebu** – 678 281 zł (wzrost o 207 656 zł w stosunku do 2021 r.),
 - liczba świadczeń – 208 (wzrost o 39 świadczeń w stosunku do 2021 r.),
- **na inne zasiłki celowe i w naturze** – 20 913 023 zł (spadek o 2 289 528 zł w stosunku do 2021 r.),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 15 790 (spadek o 2 826 osób w stosunku do 2021 r.)

Ponadto gminy ponosiły odpłatność za pobyt mieszkańców ich gmin za pobyt w domach pomocy społecznej. W 2022 r. wydatkowano na ten cel 88 742 104 zł dla 2 295 osób, którym przyznano decyzją świadczenie (o 14 652 085 zł więcej niż w 2021 r.)

Pomoc w 2022 roku udzielana była następującej liczbie rodzin, w szczególności z powodu:

- ubóstwa – 13 001 (spadek o 1 187 rodziny w stosunku do 2021 r.),
- bezrobocia – 6 954 (spadek o 1 458 rodzin w stosunku do 2021 r.),
- długotrwałej lub ciężkiej choroby – 11 629 (spadek o 816 rodzin w stosunku do 2021 r.),
- niepełnosprawności – 10 524 (spadek o 726 rodziny w stosunku do 2021 r.),
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych – 3 129 (spadek o 587 rodzin w stosunku do 2021 r.)

- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności – 1 662 (spadek o 224 rodzin w stosunku do 2021 r.),
- alkoholizmu – 2 300 (spadek o 118 rodzin w stosunku do 2021 r.),
- bezdomności – 1 327 (wzrost 162 rodziny w stosunku do 2021 r.),
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego – 499 (spadek o 105 osób w stosunku do 2021 r.),
- zdarzenia losowego – 181 (wzrost o 33 rodziny w stosunku do 2021 r.),
- sytuacji kryzysowej – 509 (spadek o 143 rodziny w stosunku do 2021 r.),
- przemoc w rodzinie – 256 (spadek o 21 rodziny w stosunku do 2021 r.),
- narkomanii – 251 (wzrost o 23 osób w stosunku do 2021 r.),
- klęski żywiołowej lub ekologicznej – 302 (wzrost o 300 rodzin w stosunku do 2021 r.),
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą - 17 (wzrost o 12 rodzin w stosunku do 2021 r.).

Ponadto udzielono poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego, rodzinnego) 2 262 rodzinom, pracy socjalnej – 18 321 rodzinom oraz interwencji kryzysowej – 207 rodzinom).

2.2.2. Zadania zlecone.

Katalog świadczeń, które zleca gminie administracja rządowa to m.in.:

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznym. Zakres, okres oraz miejsce świadczenia pomocy usługowej określa ośrodek pomocy społecznej, a odpłatność za przyznaną pomoc uzależniona jest od wysokości posiadanego dochodu. W 2022 r. przyznano decyzją świadczenie 29 osobom (spadek w stosunku do 2021 r. -3 osoby) na łączną kwotę 1 363 525 zł (wzrost nakładów w stosunku do 2021 r.- 286 327 zł).
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną – wydatkowano 1 792 182 zł dla 301 osób, którym przyznano decyzją świadczenie,
- pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium RP – kwota świadczeń – 7 200 zł dla 1 osoby,

- wypłacanie wynagrodzenia należnego opiekunowi z tytułu sprawowania opieki, przyznane przez sąd – kwota świadczeń – 1 357 335 przyznanych 295 osobom (wzrost w stosunku do 2021 r. o kwotę 178 948 zł i o liczbę osób, które skorzystały z tej formy pomocy - 27).

2.3. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza.

Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej samorząd gminny uzyskał nowe narzędzia w zakresie pracy z rodziną biologiczną – np. wykorzystanie pracy asystenta rodziny. Należy pamiętać, że umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej ma być rozwiązaniem ostatecznym, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej. Celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie biologicznej, aby dziecko mogło powrócić pod jej opiekę. W świetle zapisów ustawy o pieczy zastępczej do głównych zadań samorządu gminnego należą: obowiązek opracowywania programów wspierania rodzin wychowujących małoletnie dzieci, konieczność stosowania wczesnej profilaktyki społecznej dla młodych rodzin, tworzenie środowiskowych form opieki pozarodzinnej dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, wprowadzenie stanowisk asystentów rodziny oraz powołanie zespołu interdyscyplinarnego.

Asystenta do danej rodziny kieruje kierownik OPS na wniosek pracownika socjalnego lub sąd. Z każdą rodziną, która wyraziła zgodę na taką formę wsparcia po wcześniejszej analizie funkcjonowania gospodarstwa domowego i jego mieszkańców jest opracowywany, m.in. plan pomocy rodzinie. Najważniejszym elementem tego planu jest prawidłowe określenie celów, jakie rodzina powinna i chce osiągnąć.

Na koniec grudnia 2022 r. zatrudnionych było 123 asystentów rodziny (spadek o 4 osoby w stosunku do roku ubiegłego), 106 osób zatrudnionych zostało na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy, 17 asystentów na podstawie umowy o świadczenie usług. Wydatki na wynagrodzenia wyniosły 7 416 065 (wzrost w stosunku do roku poprzedniego), z tego z budżetu gminy 7 083 653 zł, a 332 412 z innych źródeł. Z usług asystenta skorzystało 1 624 rodzin (wzrost w stosunku do 2021 r. o 12). W roku oceny 920 rodzin zostało zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny (o 129 więcej niż w 2021 r.).

2.4. Inne rodzaje pomocy i świadczeń.

- **Świadczenia rodzinne.**

W 2022 r. ze świadczeń rodzinnych skorzystało średniomiesięcznie około 49 tys. rodzin z terenu województwa lubuskiego. W roku 2022 łącznie wypłacono ponad 528 tys. zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami w kwocie ponad 59 mln zł. Wypłacono ponad 554 tys. świadczeń opiekuńczych (świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny i specjalny zasiłek opiekuńczy) na kwotę ponad 287 mln zł,

- **Fundusz Alimentacyjny.**

W 2022 r. średnio w miesiącu świadczenie z funduszu alimentacyjnego pobierało 4 008 rodzin. Lubuskie gminy wypłaciły prawie 74,98 tys. świadczeń z funduszu alimentacyjnego w kwocie 30,3 mln złotych. Na koniec roku 2022 r. w województwie lubuskim było 10 957 dłużników alimentacyjnych.

- **Świadczenia wychowawcze** (w gminach i powiatach).

Od 1 czerwca 2022 r. świadczenie wychowawcze wypłacane jest przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który przejął zadania związane z obsługą programu „Rodzina 500+”. Podane poniżej informacje dotyczą okresu od stycznia do maja 2022 r. Obecnie w gminach pozostała wypłata świadczeń przyznanych w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego – dotyczy okresu świadczeniowego do 31 maja 2022 r.

- a) gminy - w 2022 r. świadczenie wychowawcze było wypłacane średniomiesięcznie na ponad 154 tys. lubuskich dzieci. Lubuskie gminy wypłaciły 830 213 świadczeń wychowawczych (za bieżący i wcześniejsze miesiące) na kwotę 413 318 077 zł. W 2022 r. gminy przekazały średniomiesięcznie 165 957 świadczeń w formie pieniężnej oraz średniomiesięcznie 85 świadczeń w formie rzeczowej,
- b) powiaty - w 2022 roku wypłacono 10 167 dodatków, w tym 8 044 dodatki wychowawcze, 149 dodatków do zryczałtowanej kwoty oraz 1 974 dodatków w wysokości świadczenia wychowawczego na dzieci umieszczone w placówkach typu socjalizacyjnego.

Świadczenia średniomiesięcznie pobierało 1 128 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, 4 placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego oraz 36 placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Średniomiesięczna liczba dzieci w okresie styczeń-maj 2022 wynosiła:

- w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka 1 685
- w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego 29

- w placówkach opiekuńczo-wychowawczych 392

Od stycznia do maja 2022 roku na wypłatę dodatków wychowawczych na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej oraz koszty obsługi lubuskie powiaty wydały ponad 5 mln zł, w tym:

- 3 916 949 zł na wypłatę dodatków wychowawczych na dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka

- 71 861 zł na wypłatę dodatków do zryczałtowanej kwoty na dzieci umieszczone w placówkach opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego

- 973 191 zł na wypłatę dodatków w wysokości świadczenia wychowawczego na dziecko umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego oraz placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego.

Z dniem 1 stycznia 2022 r. świadczenie wychowawcze (tzw. 500+) przyznaje i wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych ZUS. W 2022 roku wpłynęło 147 715 wniosków od lubuszan. Wypłacono świadczenia w łącznej kwocie 655 835 541 zł na 206 974 dzieci.

Ocena i rekomendacje

Ośrodki pomocy społecznej podkreślają w OZPS, że wyraźnie zmienił się profil klienta, główną przyczyną korzystania z pomocy społecznej jest niepełnosprawność lub długotrwała lub ciężka choroba. Dominujące jeszcze kilka lat temu bezrobocie zeszło na dalsze miejsca. Konieczne jest wprowadzenie nowych form wsparcia nie w formie finansowej, ale w postaci katalogu usług dostępnych w środowisku lokalnym.

Dodatkowo w związku ze starzeniem się społeczeństwa i wydłużeniem życia, coraz więcej osób wymaga pomocy w formie usług opiekuńczych oraz kierowania do domów pomocy społecznej. Osoby w podeszłym wieku funkcjonują samodzielnie w środowisku, mając problem z poruszaniem się zazwyczaj nie wychodzą z domu, co wyklucza je z życia społecznego. Są to osoby samotne albo takie, których dzieci pracują i nie mogą zajmować się starszymi rodzicami. Dla podtrzymania sprawności psychicznej i fizycznej tej grupy osób należy podejmować działania z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, zdrowotnej i edukacyjnej. Ośrodki wskazują również na znaczny wzrost wydatków związanych z kosztem pobytu osób skierowanych do domu pomocy społecznej. Powodem tej sytuacji jest wysoki koszt utrzymania w tych domach oraz zwiększone zapotrzebowanie na ten rodzaj pomocy. Zaleca się zatem utworzenie większej liczby ośrodków wsparcia dziennego i mieszkań

chronionych dla osób, które są na tyle samodzielne, aby funkcjonować przy umiarkowanym wsparciu. Powyższe rozwiązania są korzystne, a ich koszty relatywnie niższe niż opieka w domach pomocy społecznej. Osoba starsza pozostaje w swoim naturalnym środowisku społecznym, co gwarantuje jej poczucie bezpieczeństwa. Zgłaszano również potrzebę intensyfikacji działań w zakresie rozwoju potencjału, zainteresowań i samorealizacji osób starszych. Możliwości takie dają kluby seniora czy uniwersytety trzeciego wieku. Ważnym jest również zapewnienie odpowiedniej opieki zwiększającej się liczbie osób starszych, samotnych w miejscu ich zamieszkania. Wskazywano również na stały dostęp do usług kulturalnych w środowisku lokalnym, podkreślano wagę współpracy w domami kultury. Wskazywana jest potrzeba kontynuowania pozyskiwania środków z rządowych programów „Opieka 75+”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” czy „Korpus wsparcia seniora”, „Opieka wytchnieniowa”. Pomimo wyznaczonego przez Unię Europejską kierunku deinstytucjonalizacji w rekomendacjach OPS-ów znaleźć też można potrzebę utworzenia domu pomocy społecznej. Zabezpieczenie środków finansowych na utrzymanie osób starszych w domach pomocy społecznej oraz zabezpieczenie usług opiekuńczych osobom niepełnosprawnym – to są wyzwania w obszarze pomocy społecznej.

Dodatkowo ośrodki pomocy społecznej widzą szansę poszerzenia katalogu oferowanych usług w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, sponsorów, realizacji projektów unijnych.

Niemal wszystkie gminy wskazują na nasilające się problemy kadrowe. Problem dotyczy w największej mierze pracowników socjalnych. Kadra się starzeje, a młode osoby nie są zainteresowane pracą w zawodzie, który postrzegany jest jak trudny, niewdzięczny i nieatrakcyjny finansowo. Z analizy danych OZPS wynika, że liczba pracowników socjalnych w wybranych gminach wiejskich jest wciąż niezadowalająca. Kilka ośrodków zgłasza potrzebę zatrudnienia dodatkowych pracowników i problemy w ich pozyskaniu. Tam także obciążenie pracą tej grupy zawodowej jest największe. Rok 2022 był szczególnie trudny z uwagi na szereg nowych zadań związanych z napływem uchodźców z Ukrainy, a także inflacją i kryzysem związanym ze źródłami ciepła. Coraz częściej wskazywana jest potrzeba walki z wypaleniem zawodowym i superwizji pracy socjalnej, jak również interdyscyplinarne ustawiczne szkolenie pracowników.

Wyraźnym problemem jest również brak chętnych do pracy w charakterze opiekunki środowiskowej. Starzejące się społeczeństwo wymusza zwiększone zapotrzebowanie

na usługi opiekuńcze w środowisku. Jak podkreślają OPS-y jest to również rozwiązanie tańsze w porównaniu z umieszczaniem w domu pomocy społecznej. W wielu gminach prowadzony jest nieustanny nabór tego rodzaju pracowników, a i tak nie zabezpiecza to potrzeb. Szczególnie trudno jest w gminach przygranicznych, które nie są w stanie konkurować z wynagrodzeniami oferowanymi opiekunkom po stronie niemieckiej. Dodatkowo zgłaszane są potrzeby odpowiedniego kształcenia i szkolenia tej grupy zawodowej.

Gminy dostrzegają wyraźny wzrost wydatków na partycypację w kosztach umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Zdecydowanie rekomendują wzrost nakładów na pracę z rodziną biologiczną dziecka. Z jednej strony na pracę z rodziną przeżywającą trudności opiekuńczo-wychowawcze, po to aby dziecko nie trafiło do systemu pieczy zastępczej. Z drugiej, praca z rodziną biologiczną dziecka, które zostało umieszczone w pieczy, po to aby stworzyć warunki do powrotu do rodzinnego domu. Zgłaszane są w tej materii liczne potrzeby w zakresie odpowiedniego zabezpieczenia specjalistyczną kadrą – asystentami rodziny, specjalistycznym poradnictwem oraz placówkami wsparcia dziennego. Pojawiły się wnioski o zabezpieczenie środków na wynagrodzenia dla asystentów rodziny po wygaszeniu rządowego programu „Asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej”.

Dużym utrudnieniem w wykonywaniu codziennej pracy przez pracowników socjalnych, zgłaszanym przez ośrodki, są złe warunki lokalowe, które nie sprzyjają prawidłowej higienie pracy, a także nadmierna biurokratyzacja związana z obowiązkiem gromadzenia dużej ilości dokumentów. Duża część obowiązków związana jest z pracą w terenie, gdzie prowadzi się wywiady środowiskowe, spotyka się z rodzinami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej. Wyraźnie podnoszone są również potrzeby zwiększenia wynagrodzeń, zwłaszcza w obliczu coraz większej liczby zadań, a także w ramach pracy w zespołach interdyscyplinarnych.

Należy zauważyć, że zmniejsza się liczba osób korzystających z pomocy społecznej. W odniesieniu do grupy osób niepełnosprawnych zasadny jest dalszy rozwój sieci oparcia społecznego, likwidację ciągle jeszcze istniejących barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej i innych, które umożliwią pełną integrację społeczną, jak również stwarzanie warunków do podejmowania przez nich zatrudnienia.

Ośrodki pomocy społecznej coraz częściej sygnalizują problem w zakresie dostępu do lokali mieszkalnych, doceniając korzyści niosące przez mieszkaniowe formy wsparcia

różnych grup osób potrzebujących. Wyraźnie wskazywano na potrzeby osób w kryzysie bezdomności w tym zakresie i konieczność poszerzenia katalogu oferowanych tej grupie form pomocy.

III. Zasoby pomocy społecznej w powiatach w 2022 r.

Powiat realizuje szereg zadań o charakterze pomocowym na rzecz swoich mieszkańców w oparciu o takie ustawy jak: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Do zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej należy m.in.: prowadzenie poradnictwa specjalistycznego, przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze; prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób, prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej itp.

3.1. Infrastruktura społeczna w powiatach w 2022 roku.

Powiatowe centra pomocy rodzinie

Sprawne realizowanie przez powiat zadań z zakresu pomocy społecznej jest możliwe jedynie w przypadku posiadania odpowiedniej infrastruktury. Powiatowe centra pomocy rodzinie, działające w ramach zadań własnych powiatów, organizują przedsięwzięcia związane z udzielaniem pomocy w ramach trzech głównych kategorii:

- 1) specjalistycznej opieki nad rodziną i dzieckiem w ramach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 2) pomocy w usamodzielnieniu się i integracji ze środowiskiem osób opuszczających domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze,

specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę w ramach ustawy o pomocy społecznej,

- 3) dofinansowanie ze środków PFRON zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych i pomoc w integracji tych osób ze środowiskiem, w ramach ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Ponadto pcp-r-y zobligowane są do wykonania zadań zleconych, związanych przede wszystkim z pomocą dla cudzoziemców, wsparciem osób z zaburzeniami psychicznymi, jak również realizacją innych zadań, związanych z rządowymi programami pomocy społecznej.

Zatrudnienie w powiatowych centrach pomocy rodzinie na koniec 2022 r. wyniosło 260 osób (253,01 w przeliczeniu na etaty) - wzrost w stosunku do 2021 r. o 21 osób), w tym:

- dyrektor, zastępca dyrektora - 12 osób,
- kierownik, zastępca kierownika - 3 osoby,
- kierownik działu, kierownik sekcji – 19 osób,
- pracownicy socjalni ogółem – 40 osoby,
- główny specjalista - 2 osoby,
- starszy specjalista pracy z rodziną – 8 osób
- specjalista pracy z rodziną – 1 osoba,
- aspirant pracy socjalnej – 5 osób,
- pozostali pracownicy – 171 osób.

Domy pomocy społecznej

Domy zapewniają właściwy zakres usług, zgodny ze standardami określonymi dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby mieszkańca. W celu określenia tych potrzeb oraz zakresu usług, w jednostce powołuje się zespoły terapeutyczno-opiekuńcze składające się z pracowników domu, którzy bezpośrednio zajmują się wspieraniem mieszkańców. Do podstawowych zadań wyżej wymienionych zespołów należy opracowywanie indywidualnych planów wsparcia mieszkańców oraz wspólna realizacja tych planów z mieszkańcami.

Domy pomocy społecznej są formą pomocy dla osób, które z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i

nie można im zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Dom pomocy społecznej świadczy całodobowe usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne.

W województwie lubuskim w 2022 r. funkcjonowały łącznie 23 domy pomocy społecznej. Dla 21 dps-ów organem prowadzącym był powiat i dysponowały 2 124 miejscami (w 2021 r. – 2 133 miejsc). Można zauważyć utrzymującą się tendencję spadkową w ilości miejsc. Ponadto funkcjonowały również na podstawie zlecenia powiatów: międzyrzeckiego i wschowskiego 2 domy pomocy społecznej prowadzone przez zgromadzenia zakonne. Są to: DPS w Szarczu i we Wschowie łącznie na 112 miejsc. Ze sprawozdania MRiPS-05 wynika, że nie zmieniła się liczba domów pomocy społecznej w województwie lubuskim, a liczba oferowanych miejsc wyniosła łącznie 2236. Łącznie na koniec 2022 r. w dps-ach przebywało 2 191 mieszkańców. Ponadto, zgodnie ze sprawozdaniem MRiPS-05 za rok 2022 w województwie lubuskim jest 14 placówek całodobowej opieki prowadzone w ramach działalności statutowej (1 placówka) i gospodarczej (13 placówek). Łączna liczba miejsc w tych placówkach wynosiła 357 (w 2021 r. – 277 miejsc). Nastąpił wyraźny wzrost liczby placówek jak i oferowanych w nich miejsc.

Mieszkania chronione

Celami funkcjonujących mieszkań chronionych są: usamodzielnienie osób tam przebywających, readaptacja do samodzielności życiowej i powrót do środowiska, godne samodzielne zamieszkiwanie, wsparcie i opieka, rehabilitacja społeczna, pomoc w uzyskaniu dostępu do podstawowej opieki lekarskiej i pielęgniarskiej, integracja ze środowiskiem, samorealizacja. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane.

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Zgodnie z obowiązującymi przepisami – osobom pełnoletnim decyzję o skierowaniu do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym wydaje się na czas określony. W uzasadnionych przypadkach osobom niezdolnym do pracy z tytułu wieku, osobom niepełnosprawnym, z zaburzeniami psychicznymi decyzja może zostać wydana na czas nieokreślony.

W 2022 r. funkcjonowało w powiatach 14 mieszkań chronionych (o 4 mniej niż w roku poprzednim), które dysponowały 43 miejscami, w tym:

- mieszkania chronione treningowe – 5,
- mieszkania chronione wspierane – 9.

Tabela nr 10. Mieszkania chronione o zasięgu ponadgminnym

Nazwa	2021			2022		
	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających
mieszkania chronione prowadzone przez powiat i inne podmiot na zlecenie powiatu	18	44	45	14	43	21

Źródło: MRiPS-06

Ośrodki interwencji kryzysowej

W 2022 roku funkcjonowały 4 ośrodki interwencji kryzysowej, podobnie jak w roku 2021, dla których organem prowadzącym był powiat. Z pomocy skorzystało 60 osób. Ponadto na zlecenie powiatów podmioty III sektora prowadziły 2 ośrodki, gdzie pomoc otrzymało 37 osób.

Tabela nr 11. Ośrodki interwencji kryzysowej

WYSZCZEGÓLNIENIE		Organ prowadzący - powiat		Inny podmiot prowadzący	
		liczba jednostek	liczba osób korzystających	liczba jednostek	liczba osób korzystających
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ	1	4	2	2	37
w tym:					
dla ofiar przemocy w rodzinie	2	3	2	2	37
dla ofiar handlu ludźmi	3	1	1	0	0

Źródło: MRiPS-06

Jednostki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego

Zarówno ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jak i ustawa o pomocy społecznej nałożyły na powiaty zadania w zakresie prowadzenia poradnictwa specjalistycznego i terapii rodzin. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają

trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. W 2022 roku, podobnie jak w 2021, poradnictwo specjalistyczne funkcjonowało w strukturach 13 powiatowych centrach pomocy rodzinie. Największe zmiany należy zauważyć w ilości rodzin korzystających z terapii rodzinnej. Większe zapotrzebowanie na tę formę pomocy mogło wynikać ze skutków przebiegu pandemii (np. izolacja, osamotnienie, depresje, traumy po stracie bliskiej osoby, uzależnienia behawioralne).

Tabela nr 12. Jednostki specjalistycznego poradnictwa

WYSZCZEGÓLNIENIE	PODMIOT PROWADZĄCY - POWIAT		INNY PODMIOT PROWADZĄCY	
	liczba jednostek	liczba osób korzystających	liczba jednostek	liczba osób korzystających
Jednostki specjalistycznego poradnictwa				
2021	13	4 627	2	756
2022	13	6 518	2	662
w tym: Placówki specjalistycznego poradnictwa rodzinnego				
2021	8	3 399	1	162
2022	9	5 569	1	260
w tym: terapii rodzinne				
2021	1	105	0	0
2022	2	326	0	0

Źródło: MRiPS-06

Ośrodki wsparcia

Do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym – prowadzonych w ramach zadań własnych i zleconych z zakresu administracji rządowej należą również ośrodki wsparcia. Jednostką taką może być ośrodek dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy. W 2022 roku na terenie 3 powiatów w województwie lubuskim prowadzono środowiskowe domy samopomocy na 133 miejsc z których skorzystało 140 osób (o 1 mniej niż w 2021 r.). Funkcjonował także jeden dzienny dom pomocy, z którego skorzystało 22 osoby. Dwa powiaty zleciły prowadzenie domu dla matek z małoletnimi

dziećmi i kobiet w ciąży w 2022 roku. Liczba miejsc wynosiła 50, a przebywało w nim 100 osób.

Tabela nr 13. Ośrodki wsparcia

Wyszczególnienie	Podmiot prowadzący – powiat			Inny podmiot prowadzący		
	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających
środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi						
2021	4	155	159	1	35	37
2022	3	133	140	1	35	39
domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży						
2021	0	0	0	2	50	69
2022	0	0	0	2	50	100

Źródło: MRIPS-06

3.2. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej w powiatach województwa lubuskiego.

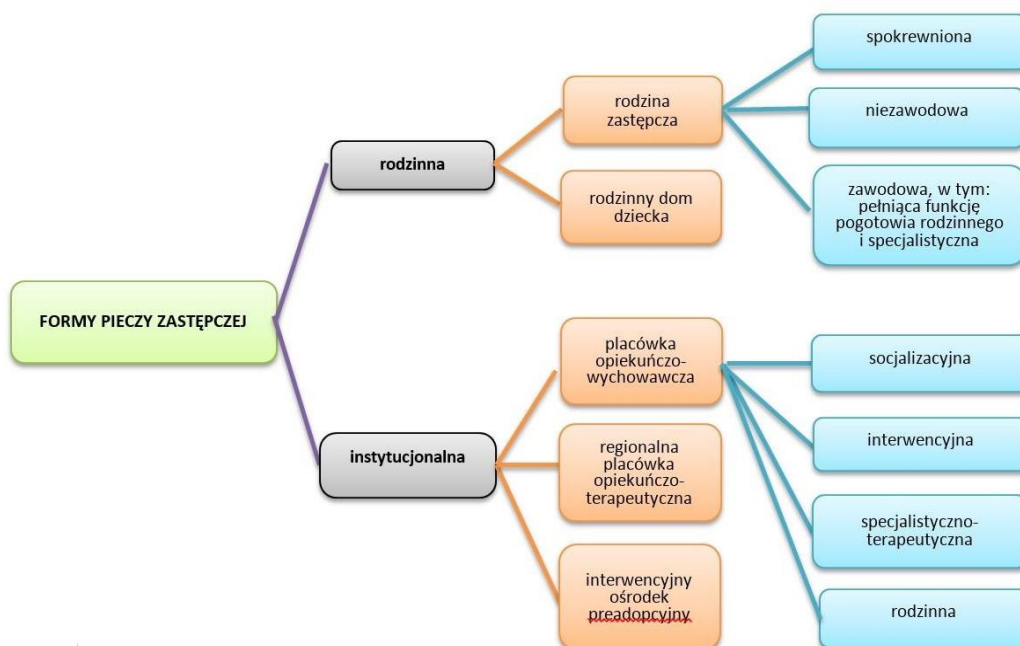
Podmiotami realizującymi zadania organizatora pieczy zastępczej w powiatach, są powiatowe centra pomocy rodzinie oraz w powiatach grodzkich: Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp. oraz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze.

Pieczą zastępczą sprawowana jest w przypadku niemożności zapewnienia dzieciom opieki i wychowania przez rodziców. Organizacja pieczy zastępczej realizowana jest poprzez:

- zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych,
- organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia,
- prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym,
- organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstania grup wsparcia i specjalistycznego poradnictwa,

- wyznaczanie organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Diagram nr 1. Formy pieczy zastępczej

Rodziny zastępcze spokrewnione

W 2022 r. funkcjonowało 811 rodzin zastępczych spokrewnionych (w 2021 r. – 838). Najwięcej z 1 przyjętym dzieckiem – 614 rodzin (w 2021 r.- 640), kolejno z 2 przyjętymi dziećmi – 160 rodzin (w 2021 r.- 161), a najmniej z 3 i więcej przyjętymi dziećmi – 34 rodzin (w 2021 r.- 32). W roku 2022 w rodzinach tych przebywało łącznie 1 037 dzieci (w 2021 r. -1 081 dzieci). Obserwowany jest sukcesywny spadek liczby rodzin i wzrost liczby dzieci.

Rodziny zastępcze niezawodowe

W 2022 r. funkcjonowało 396 rodzin zastępczych niezawodowych – tyle samo co w roku 2021, w tym 302 z 1 dzieckiem, 60 z 2 przyjętymi dziećmi, 26 rodzin z 3 dziećmi oraz 8 rodzin, które przyjęły 4 lub więcej dzieci. Z tej formy pieczy zastępczej skorzystało 522 dzieci. (w 2021 r. – 540).

Rodziny zastępcze zawodowe

W 2022 roku funkcjonowało 57 rodzin zastępczych zawodowych, (w 2021 r. - 52), z 1 dzieckiem – 3 rodziny, z 2 przyjętymi dziećmi – 3 rodzin, z 3 przyjętymi dziećmi - 17 rodzin oraz z 4 i więcej dziećmi 33 rodzin. Przebywało w tych rodzinach 353 dzieci.

Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego

W 2022 r. funkcjonowały 26 rodzin, (w 2021 r. - 23), w tym z 2 przyjętych dzieci – 5 rodzin, z 3 przyjętych dzieci – 5 rodzin z 4 i więcej przyjętych dzieci 16 rodzin. W rodzinach tych przebywały 112 dzieci.

Rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne

W 2022 r. funkcjonowało 5 rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych (w 2021 r. również 5), w których przebywało 12 dzieci, w tym z 2 przyjętym dzieckiem – 5 rodzina, z 3 dzieci - 5 rodzin, z 4 i więcej przyjętych dzieci – 16 rodzin.

Rodzinne Domy Dziecka

W 2022 roku funkcjonowało 12 rodzinnych domów dziecka (w 2021 r.- 13 domów). Ogółem skorzystało z tej formy wsparcia 97 dzieci, w tym z 4 - 8 przebywających dzieci – 10 rodzinnych domów dziecka, z 4 – 8 i więcej – 2, a bez żadnego dziecka – 1).

Tabela nr 14. Liczba rodzin zastępczych w latach 2021 - 2022

Lp.	Typ rodziny zastępczej	2021 r.	2022 r.
		Liczba rodzin	Liczba rodzin
1.	Spokrewniona	838	811
2.	Niezawodowa	396	396
3.	Zawodowa	52	57
4.	Zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	23	26
5.	Zawodowa specjalistyczna	5	5
6.	Rodzinne domy dziecka	13	12
Razem		1 327	1 307

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy

Dominującą przyczyną umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej są uzależnienia rodziców, sieroctwo, pólsieroctwa oraz bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Kolejnymi znaczącymi przyczynami umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej są: pobyt za granicą co najmniej jednego rodzica oraz niepełnosprawność i długotrwała choroba co najmniej jednego rodzica.

Placówki opiekuńczo - wychowawcze

W 2022 r. funkcjonowało 41 placówek opiekuńczo – wychowawczych (w tym 6 placówki prowadzone na zlecenie powiatu), pełniących funkcję: socjalizacyjną – 34,

interwencyjną – 5, rodzinną – 4. Liczba miejsc w tych placówkach wynosiła 517, w tym:

- socjalizacyjna – 443 miejsc,
- interwencyjna – 42 miejsc,
- rodzinna – 32 miejsc.

W 2021 r. działało 40 takich placówek na 506 miejsc.

W 2022 r. w placówkach przebywało ogółem 486 dzieci (w 2021 r. – 479 dzieci).

Natomiast w placówkach prowadzonych na zlecenie powiatu przebywało 66 dzieci.

Koordynatorzy pieczy zastępczej

Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań, przygotowanie, we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, planu pomocy dziecku,
- zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej,
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
- udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej.

Koordinators rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. W 2022 r. było zatrudnionych 80 koordynatorów pieczy zastępczej (w 2021 r. – 78). Pod opieką koordynatorów było 1 140 rodzin (2021 r. – 1 367).

Ocena i rekomendacje

Oceny zasobów pomocy społecznej dla poszczególnych powiatów za rok 2022 przygotowane zostały na podstawie danych z różnych źródeł, w celu analizowania i monitorowania występowania problemów społecznych oraz planowania działań aktywizujących poszczególne JST w obszarze usług społecznych. Stanowią także materiał poglądowy mający ułatwić władzom powiatów podejmowanie decyzji

związanych z planowaniem budżetu w zakresie polityki społecznej na kolejne lata. Po przeanalizowaniu wniosków końcowych zawartych w OZPS sporządzonych przez powiaty woj. lubuskiego zebrano poniżej najważniejsze rekomendacje:

- utrzymanie przynajmniej na dotychczasowym poziomie funkcjonujących domów pomocy społecznej w związku z postępującym procesem starzenia się mieszkańców województwa lubuskiego; wskazuje się na potrzebę utrzymania doczasowego standardu i środków na prowadzenie, nawet w sytuacji niepełnego obłożenia placówki,
- podjęcie działań zmierzających do utworzenia mieszkań chronionych dla osób w sytuacji kryzysowej,
- poszerzenie oferty mieszkań i poradnictwa specjalistycznego dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- wskazuje się na brak wystarczającej liczby form rodzinnej pieczy zastępczej dlatego niezbędne jest prowadzenie ciągłego naboru kandydatów, a także dalszy rozwój specjalistycznego poradnictwa dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i dzieci w niej umieszczonych, potrzebę tę zgłaszają niemal wszystkie powiaty dostrzegając przy tym konieczność deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej,
- należy zwiększyć środki finansowe na rodzinną pieczę zastępczą, tak aby przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności rodzinnych form pieczy zastępczej i tym samym ułatwienie pozyskiwania nowych rodzin zastępczych,
- dostrzega się potrzebę utworzenia i rozwoju ośrodków interwencji kryzysowej a także jednostek poradnictwa specjalistycznego, w tym poradnictwa rodzinnego, dla rodzin zagrożonych problemem przemocy w rodzinie, rekomendowano nawiązanie współpracy z trzecim sektorem w celu realizacji tych zadań,
- PCPR-y zgłaszają potrzebę zwiększenia zatrudnienia specjalistycznej kadry tj. pedagogów, psychologów, psychiatry dziecięcego i terapeuty rodzinnego oraz zapewnienia niezbędnych środków na szkolenie kadry; zwracają uwagę na specyfikę i trudność zawodu, który wykonują, wypalenie zawodowe i potrzebę przeprowadzania superwizji; dostrzegana jest również tendencja przekazywania coraz większej ilości zadań, co przekłada się na celowość zwiększenia środków na ich realizację,
- środki PFRON są niewystarczające, wzrasta liczba osób ubiegających się o dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny oraz likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się,

- wielokrotnie rekomendowano również potrzebę sięgania po zewnętrzne środki finansowe (projekty unijne, programy rządowe), aby szybko i kompleksowo odpowiadać na zgłaszane potrzeby,
- wśród rekomendacji pojawiły się również działania podejmowane w zakresie pomocy obywatelom ukraińskim.

IV. Zasoby samorządu województwa w zakresie polityki społecznej za 2022 r.

W województwie lubuskim zadania z zakresu polityki społecznej od 1 lipca 2012 r. realizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze. Realizacja zadań wynikających z „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2022 – 2030”, „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii”, „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030” pozostaje w kompetencjach Departamentu Infrastruktury Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze. W skład Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej wchodziły następujące komórki organizacyjne: Wydział Finansów, Wydział Polityki Społecznej, Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych, Wydział Koordynacji Ekonomii Społecznej, Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze, Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp. oraz Zespół ds. Realizacji Projektów Strukturalnych.

4.1. Regionalne programy celowe.

Realizacja zadań z zakresu polityki społecznej wynikała ze Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021 – 2030 oraz wojewódzkich programów celowych. Określone w tych programach priorytety przedkładają się na podejmowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze oraz Departament Infrastruktury Społecznej UMWL - przedsięwzięcia i działania na rzecz grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych. W 2022 r. zadania te opierały się na następujących programach:

- Wojewódzki Program Pomocy Społecznej,
- Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej,
- Program działań na rzecz rodzin wielodzietnych Lubuska Karta Dużej Rodziny,
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Kierunki prorodzinnej polityki społecznej województwa lubuskiego,
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii,

- Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2022 –2030,
- Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030,
- Wojewódzki Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2021-2030,
- Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych,
- Program współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi w 2022 r.

Ponadto realizowane były działania związane z ekonomią społeczną oraz projektami finansowanymi ze środków unijnych.

4.1.1. Wojewódzki Program Pomocy Społecznej.

Program określa wyzwania i założenia pomocy społecznej w stosunku do możliwości, zasobów i zdiagnozowanych potrzeb województwa lubuskiego. Przedstawia główne problemy społeczne, które dotyczą jego mieszkańców, wyznacza kierunki działań związanych z poprawą życia mieszkańców oraz zapobieganiem ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Działania w Programie skierowane są na osoby zagrożone wykluczeniem społecznym oraz wykluczone społecznie głównie osoby starsze, przewlekle chore, matki samotnie wychowujące dzieci i rodziny wielodzietne. Na realizację Programu w 2022 roku tj. wsparcie organizacji pozarządowych i działania promocyjne przeznaczono kwotę 149 436, 64 zł ze środków własnych samorządu województwa, w tym na dotacje dla organizacji pozarządowych – 60 000 zł, organizację wydarzenia świątecznego organizowanego w ramach projektu „Otwórz się na (po)moc. Punkty interdyscyplinarnego wsparcia rodziny” we współpracy z Ośrodkiem Adopcyjnym oraz Teatrem im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wielkopolskim – 57 500,00 zł, obsługę Lubuskiej Społecznej Rady Seniorów – 15 89,69 zł oraz 997,95 zł na artykuły spożywcze zakupione na potrzeby organizacji spotkań roboczych LSRS. ROPS prowadzi stronę internetową www.rops.lubuskie.pl na której na bieżąco umieszcza informacje o organizowanych przez jednostkę eventach, kampaniach, akcjach społecznych i medialnych, konkursach, szkoleniach i innych wydarzeniach. Koszt wyniósł 1 952 zł. Zorganizowano XXIII Lubuski Tydzień Seniora.

Na ten cel wydatkowano 28 524,00 zł (m.in.: na usługę cateringową, występ teatralny, zakup nagród konkursowych i kwiatów). ROPS w Zielonej Górze we współpracy Uniwersytetem Zielonogórskim – z wykładowcami kierunku „Praca Socjalna” zorganizował debatę pn. „Pracownik Socjalny – dylematy zawodu”. Koszt debaty to zapewnienie poczęstunku uczestnikom – w kwocie 825 zł.

4.1.2. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej.

Głównym celem Programu jest stworzenie systemowych rozwiązań wspierających rodzinę oraz rozwój pieczy zastępczej w województwie lubuskim, jego realizacja zakłada podniesienie społecznej świadomości o znaczącej roli rodziny, wspieranie działań w obszarze pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka, rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej oraz zapewnienie środowiska rodzinnego dzieciom kwalifikowanym do przysposobienia. W 2022 roku w ramach Programu samorząd województwa przeznaczył środki na wsparcie finansowe działań na rzecz rozwoju systemu rodzinnej pieczy zastępczej realizowanych przez podmioty III sektora. Udzielono wsparcia 3 organizacjom pozarządowym na łączną kwotę 35 000 zł – wsparcie działań na rzecz rozwoju systemu rodzinnej pieczy zastępczej realizowanych przez podmioty III sektora.

4.1.3. Program działań na rzecz rodzin wielodzietnych Lubuska Karta Dużej Rodziny.

Program ma na celu promocję rodziny, w tym rodziny z trojgiem lub większą liczbą dzieci oraz jej zachęcanie do wspólnego spędzania czasu z wykorzystaniem dóbr i obiektów kultury, edukacji, sportu na terenie gmin województwa lubuskiego. Program Lubuskiej Karty Dużej Rodziny realizowany był we wszystkich instytucjach będących jednostkami organizacyjnymi Województwa Lubuskiego działających w sferze kultury, kultury fizycznej, sportu i rekreacji oraz edukacji. Udział w Programie zadeklarowały również podmioty publiczne i niepubliczne działające na terenie województwa w obszarze usług dla ludności. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r. wydano 189 egzemplarzy Lubuskiej Karty Dużej Rodziny dla 36 rodzin wielodzietnych z terenu całego województwa.

4.1.4. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Celem programu jest ograniczanie zjawiska przemocy w rodzinie oraz skutków stosowania przemocy.

W ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w formie dotacji z budżetu państwa wydatkowano łącznie 1 144 866,80 zł. Powyższe środki

zostały przekazane na realizację 4 kompleksowych szkoleń metodą interaktywno-warsztatową dla 80 osób, tj. przedstawicieli instytucji, które zajmują się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie (na łączną kwotę w wysokości 94 490,00 zł) oraz na zakup paczek mikołajkowych dla dzieci – 19 996,80 zł.

Internetowa Platforma Informacyjna „Lubuska Niebieska Tarcza Wobec Przemocy”

W ramach działań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej funkcjonuje „Lubuska Niebieska Tarcza wobec Przemocy”. Projekt prowadzony jest w formie portalu www.tarcza.lubuskie.pl, który pozwala na upowszechnienie kompleksowej, usystematyzowanej, syntetycznej i na bieżąco aktualizowanej wiedzy na temat funkcjonujących na terenie Województwa Lubuskiego form i zakresu instytucjonalnego przeciwdziałania przemocy w rodzinie, co wpływa na: poprawę koordynacji działań instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy, dotarcie do szerokiej grupy odbiorców - rodzin zagrożonych i doświadczających przemocy, uzyskiwanie przez osoby doświadczające przemocy lub zagrożone przemocą aktualnych informacji, a co za tym idzie, szybszej i bezpośredniej pomocy, ukazywanie innym podmiotom samorządowym możliwości wykorzystywania tego narzędzia do walki ze zjawiskiem przemocy. W okresie od listopada 2013 r. do grudnia 2021 r. portal odwiedziło ogółem 81 528 użytkowników, w tym w 2022 r. 6 616 osób. Liczba odsłon od początku istnienia portalu do końca grudnia 2022 r. wyniosła 187 743, w tym w 2022 r. 11 510 odsłon.

31 grudnia 2021 roku rozpoczęła się realizacja projektu „Prawo do życia w świecie bez przemocy”, którego Liderem jest Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka, a Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej są partnerami merytorycznymi. Projekt realizowany jest od 31 grudnia 2021 r. do września 2023 r. w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

4.1.5. Kierunki prorodzinnej polityki społecznej województwa lubuskiego.

Zgodnie z uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego zadania prorodzinnej polityki społecznej realizowane są w obszarach: edukacji publicznej, promocji i ochrony zdrowia, kultury i ochrony dóbr, pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, kultury fizycznej i turystyki, bezpieczeństwa publicznego, przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy. Zadania

w tym zakresie wykonują jednostki organizacyjne województwa, Lubuski Kurator Oświaty oraz Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wlkp. W 2022 roku polityka społeczna prowadzona przez samorząd województwa ukierunkowana była na wspieranie rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż wszystkie jednostki samorządu województwa dostosowały się do nowych warunków, jakim była działalność w reżimie epidemicznym, wprowadzając nowoczesne techniki komunikowania się z adresatami ich działalności. W obszarze edukacji publicznej instytucje i środowiska oświatowe podejmowały działania mające na celu wzmacnianie funkcji wychowawczo-opiekuńczej szkół i placówek publicznych poprzez rozwój poradnictwa i udzielanie specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i rodzicom. Ochrona zdrowia stała przed dużymi wyzwaniami związanymi z zapewnieniem bezpieczeństwa mieszkańcom województwa w dobie ograniczeń związanych ze stanem zagrożenia epidemicznego, który wpływał na organizację wielu instytucji w pierwszej połowie 2022 r. Mimo to kontynuowano istniejące i wdrażano nowe programy profilaktyki zdrowotnej. Realizowane programy miały na celu zmniejszenie zachorowalności na najpowszechniejsze i najbardziej dotkliwe schorzenia. Również instytucje kultury podległe samorządowi województwa stały na wysokości zadania, dostosowując swoją działalność poprzez użycie nowych technologii do zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Działania w zakresie pomocy społecznej nakierowane były na realizację „Wojewódzkiego Programu Pomocy Społecznej”. Działania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych opierały się na realizacji „Wojewódzkiego Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2021-2030”. Dofinansowano działania na rzecz kompleksowego wsparcia osób niepełnosprawnych i ich opiekunów. Zadania nakierowane były na wspieranie rehabilitacji społecznej i zawodowej dostosowanej do indywidualnych potrzeb poprzez wspieranie organizacji pozarządowych. Głównym celem tych działań była poprawa sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych oraz ochrona ich zdrowia, dobrostanu, kondycji. Kontynuowano prace nad likwidacją barier architektonicznych i urbanistycznych. Dofinansowywano działalność stowarzyszeń i związków sportowych, które promowały i intensywnie wspierały sport masowy dzieci i młodzieży oraz poszerzały ofertę turystyczno-rekreacyjną kierowaną do rodzin. Podejmowano działania inspirujące

organizacje pozarządowe, związkowe i samorządu do organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży. Wojewódzki Urząd Pracy współpracował z innymi instytucjami, samorządami powiatowymi i gminnymi działającymi na rzecz zatrudnienia i rozwoju przedsiębiorczości w celu wypracowania wspólnych działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych. Działania Województwa Lubuskiego ukierunkowane na wspieranie rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania, były zgodne z kierunkami prorodzinnej polityki społecznej przyjętymi przez Sejmik Województwa Lubuskiego. Obejmowały obszary i kierunki określone w uchwale. Za priorytetowe w regionalnej polityce społecznej należy uznać działania w zakresie profilaktyki społecznej i zdrowotnej, a także w zakresie tworzenia warunków do wszechstronnego rozwoju młodego pokolenia oraz do zachowywania i odzyskiwania samodzielności ekonomicznej przez rodziny. Działania wspierające rodzinę pozwalają bowiem łagodzić skutki niekorzystnych uwarunkowań ekonomicznych i społecznych. Zapobiegają marginalizacji grup społecznych najbardziej narażonych na czynniki dezintegrujące rodzinę.

4.1.6. „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii”. „Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030”.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 30 grudnia 2021 r. ogłosił Ustawę z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (wejście w życie z dniem 01.01.2022), która założyła połączenie Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii w nowy podmiot – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, stąd także samorzady wojewódzkie zobowiązane były do przyjęcia jednego wspólnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. W związku z tym „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii” realizowany był do 31 marca 2022 r. Od 16 maja 2022 r. Uchwałą nr XLIII/621/22 Sejmik Województwa Lubuskiego przyjął „Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030”. Celem programu jest, oprócz skutecznej profilaktyki, uświadamianie mieszkańcom regionu, jakie ryzyko niesie za sobą zażywanie substancji psychoaktywnych. Celem strategicznym jest promocja zdrowia i szkolenie kadr, profilaktyka, redukcja szkód, rehabilitacja (readaptacja, reintegracja) zdrowotna, społeczna i zawodowa, diagnoza i monitoring problemów uzależnień. Realizatorem

Programu w 2022 roku w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych był Departament Infrastruktury Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, natomiast w obszarze przeciwdziałania narkomanii Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze.

Najważniejsze założenia to wzmocnienie polityki prozdrowotnej związanej z ograniczaniem używania substancji psychoaktywnych i zaburzeń behawioralnych oraz problemów z nich wynikających – podniesienie rangi profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień we wszystkich obszarach życia społecznego, zwiększenie częstości zachowań prozdrowotnych i wzmocnienie przekonań prozdrowotnych, zwiększenie kompetencji i umiejętności osób pracujących w systemie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Konieczne jest zatem zapobieganie zidentyfikowanym i spodziewanym zagrożeniom, poprzez działania mające na celu przeciwdziałanie powstawaniu i usuwanie następstw związanych z uzależnieniami, a także wspieranie działalności organizacji społecznych, które tą problematyką się zajmują. Na realizację zadań w 2022 roku w obszarze profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi w budżecie samorządu województwa lubuskiego przeznaczone zostały środki finansowe na łączną kwotę 263 968 zł, na którą składały się również środki pozostałe z 2021 roku, w kwocie 151 468 zł.

W minionym roku na realizację działań dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, wynikających z „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2022 – 2030”, jak również z „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii” w 2022 r. wydatkowano – 178 117,92 zł, w tym na:

- 1) dotacje celowe na wsparcie finansowe i powierzenie zadań publicznych zleconych organizacjom pozarządowym – 119 243 zł,
- 2) działania samorządu województwa lubuskiego w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi – 38 878,12 zł, tj.:
 - realizację zadania przez Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Zielonej Górze – 15 000 zł;
 - organizację V Lubuskiego Dnia Trzeźwości – 23 507,95 zł;
 - doposażenie Poradni Leczenia Uzależnień Dla Dzieci w Zielonej Górze – 370,17 zł;

3) działania samorządu województwa lubuskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy – 19 996,80 zł.

Na realizację zadań wynikających z Programu w 2022 roku w zakresie przeciwdziałania narkomanii w budżecie samorządu województwa lubuskiego przeznaczone zostały środki finansowe na kwotę 115 283,00 zł, natomiast wydatkowano łącznie kwotę 115 220,02 zł, z przeznaczeniem na:

- 1) dotacje celowe na dofinansowanie zadań publicznych do realizacji przez organizacje pozarządowe – 75 000 zł,
- 2) działalność profilaktyczną samorządu województwa lubuskiego w zakresie przeciwdziałania narkomanii – 30 220,02 zł, tj.:
 - przeprowadzenie kampanii pn.: „Stop uzależnieniom” podczas Pikniku Zdrowia i Profilaktyki w Lubuskim Centrum Winiarstwa w Zaborze – 4 799,05 zł;
 - wsparcie Komendy Wojewódzkiej Policji poprzez zakup i przekazanie w formie darowizny urządzeń typu „DrugWipe 6S” do badania głównych grup narkotyków w ślinie – 11 932,92 zł.;
 - zorganizowanie warsztatu pn. „Wyzwania w pracy z osobami uzależnionymi w doświadczeniu instytucji ochrony zdrowia” – 2 500 zł;
 - zorganizowanie szkolenia dla pedagogów i psychologów z województwa lubuskiego pn.: „Konteksty uzależnień behawioralnych wśród dzieci i młodzieży” – 10 249,20 zł;
 - obsługę zadań merytorycznych w obszarze przeciwdziałania narkomanii – 738,85 zł;
- 3) diagnozę społeczną i opracowanie projektu „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2030” – 10 000 zł.

W dniu 1 marca 2022 roku Zarząd Województwa Lubuskiego podjął uchwałę Nr 249/3343/22 w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na wsparcie w 2022 roku realizacji zadań publicznych Województwa Lubuskiego w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym na działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych. Dofinansowano w tym obszarze zadania publiczne w ramach ogłoszonych konkursów - 7 organizacjom pozarządowym, na realizację 7 zadań na ogólną kwotę 100 000 zł, z czego organizacje wydatkowały ogółem 99 743 zł.

W dniu 29 marca 2022 roku Zarząd Województwa Lubuskiego podjął uchwałę Nr 255/3449/22 w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na wsparcie w 2022 roku realizacji zadań publicznych Województwa Lubuskiego w obszarze przeciwdziałania narkomanii. Dotacje w tym obszarze przyznano 7 organizacjom pozarządowym, na realizację 7 zadań na ogólną kwotę 75 000 zł. W obszarze profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi w 2022 roku w trybie art.19 a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, tj. z pominięciem otwartego konkursu ofert, Zarząd Województwa Lubuskiego uznał celowość realizacji trzech zadań i przyznał dotacje na ich realizację na łączną kwotę 19 500 zł.

Źródłem finansowania Programu były opłaty za wydanie przez Marszałka Województwa Lubuskiego zezwolenia na obrót hurtowy w kraju napojami alkoholowymi. W 2022 roku wydano 12 decyzji, w tym: 4 decyzje na wino; 7 decyzji na piwo, 1 decyzję wprowadzającą zmiany w zezwoleniu. Z tego tytułu do budżetu samorządu województwa lubuskiego wpłynęła kwota 112 500 zł.

4.1.7. Wojewódzki Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób Niepełnosprawnych na lata 2021 - 2030.

1. w 1 otwartym konkursie ofert ze środków PFRON podpisano 32 umów z 32 podmiotami (3 oferentów zrezygnowało z realizacji zadania przed podpisaniem umowy). Ponadto odrzucono ze względów formalnych 2 oferty w tym 2 nie uzyskały wymaganej do dofinansowania liczby punktów.
2. 3 podmioty otrzymały dofinansowanie z pominięciem otwartego konkursu ofert. Kwota przekazana na ww. zadania wyniosła: 431 451,00 zł. Natomiast wykorzystana na dzień 31 grudnia 2022 roku kwota dla konkursu oraz ofert dofinansowanych z pominięciem otwartego konkursu wyniosła 430 718,32 zł (ze środków PFRON).
3. Dofinansowano koszty działania 3 zakładów aktywności zawodowej w 2022 roku w Szprotawie, Kamieniu Wielkim, Gorzowie Wlkp. na łączną kwotę 2 075 041,15 zł (ze środków PFRON), natomiast ze środków budżetu Województwa Lubuskiego: 115 500,00 zł.
4. Dofinansowano realizację robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych - 13 podmiotom na kwotę

1 666 958,85 zł (ze środków PFRON). Decyzją Zarządu Województwa Lubuskiego przyznano dofinansowanie ze środków Województwa dla 1 organizacji pozarządowej i zawarto 1 umowę na kwotę 400 000,00 zł.

5. Przyznano dofinansowanie z budżetu Województwa (z pominięciem otwartego konkursu ofert) na realizację 5 zadań publicznych i zawarto 5 umów w obszarze działalności na rzecz osób niepełnosprawnych 5 podmiotami na łączną kwotę 36 000,00 zł, która na dzień 31 grudnia 2022 r. została wykorzystana w całości.

Udział organizacji pozarządowych w integrowaniu społeczeństwa, szczególnie w obszarze związanym z niepełnosprawnością jest bardzo znaczący. Realizacja zadań wpłynęła na zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do rehabilitacji, likwidację i łagodzenie skutków niepełnosprawności, poprawę warunków i jakości życia osób niepełnosprawnych, promowanie działań kulturalnych i sportowych z udziałem osób niepełnosprawnych, wspieranie działań na rzecz wzrostu świadomości społeczeństwa, zwiększanie udziału osób niepełnosprawnych w życiu publicznym.

4.1.8. Wojewódzki Program na rzecz Osób Starszych.

W 2022 roku realizowane były wszystkie cele główne: poprawa jakości i dostępności usług medycznych, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych i ich rodzin, wzrost aktywności zawodowej osób starszych, zapobieganie przemocy i dyskryminacji wobec osób starszych. Niemniej realizacja niektórych zadań, z powodu obostrzeń związanych ze stanem zagrożenia epidemicznego, odbywała się w ograniczonym zakresie, a ich przebieg miał na celu ochronę zdrowia i życia osób starszych. W ochronie zdrowia kontynuowano istniejące i wdrażano nowe programy profilaktyki zdrowotnej dla seniorów. Realizowane programy miały na celu zmniejszenie zachorowalności na najpowszechniejsze i najbardziej dotkliwe schorzenia. Również instytucje kultury podległe samorządowi województwa stanęły na wysokości zadania, dostosowując swoją działalność poprzez użycie nowych technologii do zaspokojenia potrzeb osób starszych. Lubuska Policja podejmowała inicjatywy, które miały na celu ochronę seniorów przed przestępczymi metodami np. wyłudzenia pieniędzy, danych osobowych itp. Lubuski Sejmik Seniorów i Lubuska Społeczna Rada Seniorów podejmowała trud motywowania osób starszych do uczestnictwa w życiu społecznym oraz diagnozowała bieżące problemy i potrzeby seniorów.

W 2022 roku wydano 397 Lubuskich Kart Seniora, uprawniających seniorów do zniżek i ulg w różnych aspektach życia społecznego.

4.1.9. Działania związane z ekonomią społeczną.

W ramach projektu pn. „Efekt Synergii” zorganizowano szereg działań. Odbyły się 2 posiedzenia Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, podczas których zostały poruszone kwestie dotyczące, m.in.: wejścia w życie ustawy o ekonomii społecznej, diagnozy stanu i kierunków rozwoju usług społecznych w województwie lubuskim, możliwości podmiotów ekonomii społecznej w świadczeniu pomocy obywatelom Ukrainy. Zorganizowano jedno spotkanie sieci współpracy Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej dotyczące Usług społecznych, deinstytucjonalizacji, Strategii Usług Społecznych w nowej perspektywie finansowej oraz Roli OWES w promocji/kreacji usług i wspierania PES/PS, w tym kontekście współpraca ROPS - IZ – OWES. Na bieżąco prowadzono i aktualizowano listę przedsiębiorstw społecznych. Zrealizowano kampanię społeczną promującą lubuską ekonomię społeczną oraz przeprowadzono VII edycję konkursu „Lubuski Włócznik. Lider Biznesu Społecznego”, w ramach której przyznano nagrody w czterech kategoriach: Lider Przedsiębiorczości Społecznej, Lider Reintegracji, Lider Społecznego Działania, Urząd Przyjazny Podmiotom Ekonomii Społecznej. Zwycięzcy i wyróżnieni:

Kategoria I. Lider Przedsiębiorczości Społecznej: Laureat: GRUPA ALIVIO SPN.S, wyróżnienie: FUNDACJA ALAS;

Kategoria II. Lider Reintegracji: Laureat: Międzygminne Centrum Integracji Społecznej „Rozwój” w Kożuchowie, Wyróżnienie: Zakład Aktywności Zawodowej w Kamieniu Wielkim;

Kategoria III. Lider Społecznego Działania: Laureat: VIKTORIYA KORNIYENKO SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA „VICTORIA”; wyróżnienie: Janusz Sulczewski z Żarska Spółdzielnia Socjalna.

Zwycięzcy to podmioty i osoby, które w szczególny sposób wyróżniły się swoją działalnością na rzecz drugiego człowieka.

Kategoria IV. Urząd Przyjazny Podmiotom Ekonomii Społecznej: Ośrodek Pomocy Społecznej w Małomicach, Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbąszynku, Gmina Świebodzin.

Wyłonieni zwycięzcy to jednostki, które zaangażowane są w rozwój sektora ekonomii społecznej w naszym regionie, a także najaktywniej wspierają i współpracują z podmiotami ekonomii społecznej.

Odbyło się również jedno spotkanie grupy roboczej ds. współpracy z podmiotami ekonomii społecznej w zakresie reintegracji społeczno- zawodowej, które dotyczyło możliwości i potrzeb sektora ekonomii społecznej, szczególnie centrów integracji społecznej w kontekście pomocy uchodźcom z Ukrainy.

W 2022 r. odbyło się także spotkanie dotyczące koordynacji sieci PES reintegracyjnych, podczas którego omówiono kwestię związaną z uczestnictwem uchodźców w zajęciach organizowanych przez CIS, a także dostosowania programu reintegracyjnego do nowej grupy. Omówione zostały również zagadnienia dotyczące zmian w ustawie o zatrudnieniu socjalnym.

Zrealizowano doradztwo specjalistyczne w zakresie stosowania zamówień społecznych (zrealizowano w wymiarze 40 godzin).

Zebrano dane do monitoringu LPRES za 2021 r. od następujących respondentów: gminy, powiaty, ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, urzędy pracy, podmioty ekonomii społecznej, w tym reintegracyjne (CIS, KIS, WTZ, ZAZ). Opracowano raport z monitoringu LPRES za 2021 r. Przygotowano Raport pt. „Stosowanie zamówień społecznie odpowiedzialnych przez jednostki samorządu terytorialnego w województwie lubuskim w latach 2018-2021”. Sporządzono raport z badania wskaźnika realizacji celu projektu. Badanie wykazało, że w 71% (70,84%; 68 JST) gmin i powiatów województwa lubuskiego zawarło w dokumentach strategicznych zapisy nt. narzędzi ekonomii społecznej.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze w 2022 roku rozpoczął realizację projektu, w ramach którego zostały powołane 3 gospodarstwa opiekuńcze (GO). Gospodarstwa opiekuńcze to innowacyjna forma wsparcia osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, zamieszkujących tereny wiejskie. Każde z trzech gospodarstw zapewnia opiekę 8 osobom. Podopieczni korzystają ze wsparcia i zajęć 5 dni w tygodniu przez 8 godzin dziennie (wliczając czas zorganizowanego dojazdu). Realizacja działań w ramach projektu rozwinęła opiekę prowadzoną w małych grupach, która pozwoliła na objęcie uczestników kompleksowym, a zarazem indywidualnym wsparciem. Uczestnicy gospodarstw spędzają dużo czasu na świeżym powietrzu i włączają się w rozmaite prace w gospodarstwie. Możliwość korzystania z

zasobów gospodarstwa sprzyja budowaniu pozytywnych relacji między nimi i powoduje, że jest to czas spędzony w sposób niezwykle wartościowy. W 2023 roku planuje się kontynuację funkcjonowania GO oraz rozwój usług społecznych w gospodarstwach opiekuńczych.

4.1.10. Inne projekty realizowane w ramach środków unijnych.

Projekt „Azymut – Samodzielność”.

Działania tego projektu przyczyniły się do wypracowania rozwiązań umożliwiających niezależne życie osobom ze spektrum autyzmu poprzez świadczenie dobrej jakości usług w ich środowisku lokalnym.

W 2022 r. kontynuowano realizację umów z organizacjami pozarządowymi na prowadzenie mieszkań wspomaganych dla osób z autyzmem i Zespołem Aspergera w Gubinie i Gorzowie Wlkp. W trakcie turnusów, które trwały 2 – 5 dni odbywały się treningi samodzielności skierowane do 23 osób.

W mieszkaniach świadczone również usługi wsparcia terapeutycznego, psychologicznego, dietetycznego oraz innego niezbędnego dla zwiększenia efektywności realizacji projektu „Azymut – Samodzielność” .

Projekt „Azymut – Samodzielność” trwał do 30 kwietnia 2022 r.

Projekt „Kooperacja – efektywna i skuteczna”.

Celem projektu jest wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych dla gmin miejsko-wiejskich, popularyzacja deinstytucjonalizacji (DI) oraz centrów usług społecznych (CUS) w ramach Makroregionu II, obejmującego województwa zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, warmińsko-mazurskie i lubuskie do 30.11.2023 r.

Projekt przyczyni się do realizacji celu szczegółowego nr 2 PO WER: Wzmocnienie potencjału instytucji działających na rzecz włączenia społecznego poprzez:

- utworzenie modelu kooperacji/sieci współpracy podmiotów instytucji pomocy i integracji społecznej z podmiotami innych polityk sektorowych, jak: edukacja, zdrowie, kultura, sport, sądownictwo i policja i wprowadzenie nowego profilu usług, opartego o wzajemną współpracę i wykorzystanie potencjału tych instytucji w działaniach na rzecz włączenia społecznego os./rodzin. Model polegający na wypracowaniu i wzmocnieniu mechanizmów współpracy różnych podmiotów ma

doprowadzić w konsekwencji do komplementarnego podejścia do świadczenia usług na rzecz włączenia społecznego;

- podjęcie działań minimalizujących w jak największym stopniu skutki COVID-19 oraz ograniczających rozprzestrzenianie się wirusa na terenie województw tworzących partnerstwo w okresie trwania pandemii, jak również zabezpieczenie instytucji w przypadku nawrotu epidemii w przyszłości. Wsparcie skierowane w okresie trwania pandemii pozwoli na zapewnienie właściwego poziomu pracy wybranych instytucji;
- popularyzację CUS oraz upowszechnienie procesu DI.

W 2022 r. przeprowadzono diagnozę, dotyczącą organizacji systemu usług społecznych na terenie gmin województwa lubuskiego pod kątem tworzenia centrów usług społecznych (CUS), w ramach powyższego działania przeprowadzono 12 spotkań partycypacyjnych. Spotkania stanowiły płaszczyznę wymiany informacji, potencjałów oraz potrzeb JST w zakresie usług społecznych. W ich trakcie prowadzono również działania upowszechniające ideę CUS oraz DI. W efekcie powstał Raport z diagnozy organizacji systemu usług społecznych na terenie gmin województwa lubuskiego dla celów tworzenia centrów usług społecznych: „Usługi społeczne. Moc dla mieszkańców” oraz 82 karty opisu systemu usług społecznych w gminach województwa lubuskiego. Zorganizowano spotkanie informacyjne dotyczących CUS z gminami zainteresowanymi przekształcenie, bądź utworzeniem centrum usług społecznych.

Odbyły się dwa cykle szkoleń kompetencyjnych, wynikających z Rozporządzenia Rady Ministrów, z dnia 30.03.2020 r. w sprawie szkoleń dla pracowników centrum usług społecznych – szkolenia ukończyło 29 osób (kadra ośrodków pomocy społecznej). Zorganizowano szkolenie dla osób świadczących bezpośrednio usługi społeczne – część teoretyczną oraz praktyczną ukończyły 23 osoby.

Projekt „Otwórz się na (po)moc”

ROPS w Zielonej Górze realizuje projekt pn. „Otwórz się na (po)moc. Punkty interdyscyplinarnego wsparcia rodziny”, współfinansowany ze środków EFS w ramach RPO L-2020, zakładający zagwarantowanie specjalistycznego wsparcia terapeutycznego dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez utworzenie trzech poradni wsparcia (Świebodzin, Słubice, Strzelce Krajeńskie), świadczących usługi psychoterapii rodzinnej i indywidualnej,

terapii uzależnień, poradnictwa prawnego, zajęć w ramach szkoły dla rodziców i wychowawców oraz wsparcia psychologicznego w zakresie seksuologii. W 2022 r. wsparcie rozszerzono o warsztaty typu socjoterapeutycznego dla dzieci, które po 24.02.2022 r. opuściły Ukrainę na skutek agresji zbrojnej Federacji Rosyjskiej, arteterapię, skupioną na jej teatralnym aspekcie oraz treningi umiejętności społecznych. Liczba zrealizowanych w 2022 r. godzin terapeutycznych - 2090.

Projekt „Partnerstwo dla Rodziny”.

Projekt realizowany jest przez Województwo Wielkopolskie/ROPS w Poznaniu, wspólnie z partnerami projektu: Województwem Zachodniopomorskim/ROPS w Szczecinie, Województwem Lubuskim/ROPS w Zielonej Górze, Województwem Pomorskim/ROPS w Gdańsku.

Celem projektu jest objęcie wsparciem 3082 pracowników/osób i przedstawicieli, w tym podniesienie kompetencji i profesjonalizacja działań 2 440 pracowników/osób i przedstawicieli instytucji zaangażowanych w realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz służb zaangażowanych w realizację ww. ustawy, w okresie od 01.10.2019 roku do 30.06.2023 roku na terenie województw: lubuskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego (tj. na obszarze makroregionu północno-zachodniego). Działania skierowane są do osób zaangażowanych w realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na wszystkich szczeblach administracji samorządowej (gminy, powiaty, województwa) i rządowej w poszczególnych województwach. Ponadto działania są kierowane do maksimum 30% uczestników reprezentujących wymiar sprawiedliwości, oświatę i zdrowie oraz inne służby pracujące z dziećmi i rodzinami sprawującymi pieczę zastępczą i rodzinami adopcyjnymi. Realizacja celu przyczyni się do podwyższenia efektywności pracy z rodzinami przez nabycie lub podniesienie kompetencji pracowników instytucji realizujących zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz poprzez współdziałanie tych instytucji.

Szkolenia realizowane są w formule jedno, dwu i trzydniowej. W celu zapewnienia jak największej efektywności, ok 50-60% całości danego szkolenia realizowane jest w formie zajęć warsztatowych/ćwiczeniowych.

Na dzień 31 grudnia 2022 roku w szkoleniach wzięło udział 480 osób, m.in.:

73 asystentów rodzin z OPS, 81 pracowników socjalnych z OPS, 51 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej OPS/PCPR oraz 25 wychowawców z POW.

Szkolenia cieszą się dużym zainteresowaniem z uwagi na interesującą i praktyczną tematykę, bardzo doświadczonych trenerów i wysoką jakość otrzymywanej wiedzy, którą uczestnicy wykorzystują następnie w codziennej pracy związanej z realizacją zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Każde szkolenie kończy się przeprowadzeniem ankiety wśród uczestników, w której oceniają oni jakość szkolenia. W 95% odpowiedzi są to oceny pozytywne i bardzo pozytywne.

4.1.11. Program współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi w 2022 r.

Sejmik Województwa Lubuskiego uchwałą nr XXXVII/548/21 z dnia z dnia 22 listopada 2021 r., przyjął „Program współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi w 2022 roku”. Celem głównym Programu było kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego i wzmacnianie aktywności społecznej poprzez budowanie relacji partnerskich pomiędzy Samorządem Województwa a podmiotami Programu. Współpraca Samorządu Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi opierała się na zasadach: pomocniczości, suwerenności, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Przybierała ona m.in. formy finansowe. Współpraca na płaszczyźnie finansowej pomiędzy Samorządem Województwa Lubuskiego, a III sektorem realizowana była w formie otwartych konkursów ofert ogłaszanych przez Zarząd Województwa Lubuskiego oraz w trybie pozakonkursowym. Współpraca na płaszczyźnie finansowej pomiędzy Samorządem Województwa Lubuskiego a III sektorem realizowana była w formie otwartych konkursów ofert, ogłaszanych przez Zarząd Województwa Lubuskiego oraz w trybie pozakonkursowym. Zarząd Województwa Lubuskiego ogłosił 20 konkursów ofert na powierzenie i wsparcie realizacji zadań publicznych w 2022 r. w ramach wymienionych w sprawozdaniu obszarów i działań z budżetu Województwa Lubuskiego.

W 2022 r. podmioty Programu, działając w różnych dziedzinach społecznych, otrzymały dotacje także w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze” na lata 2014-2020.

Tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli podmiotów Programu, prowadzących działalność w obszarze pożytku publicznego oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej.

W 2022 r. funkcjonowały następujące zespoły doradcze: Lubuska Rada Zdrowia, Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Lubuskiego, Wojewódzka Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Lubuska Społeczna Rada Seniorów, Rada Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubuskiego, Rada do spraw Rozwoju Województwa Lubuskiego, Komitet Monitorujący RPO-Lubuskie 2020 (KM).

Przedsięwzięcia, jakie w 2022 r. zostały zrealizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, przy współdziałaniu przedstawicieli podmiotów Programu:

- Departament Rozwoju i Innowacji, wykonując zadania związane z udzielaniem informacji o Funduszach Europejskich przez Sieć Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich (PIFE) w województwie lubuskim, zorganizował konsultacje w Punktach Informacyjnych (spotkania stacjonarne, konsultacje telefoniczne, mailowe, webinaria). W 2022 r. w ramach wsparcia dla uchodźców wojennych, Departament Rozwoju i Innowacji przygotował wyprawki szkolne dla dzieci z Ukrainy. Przekazano 500 kompletów wyprawek podmiotom Programu, które prowadzą lub nadzorują miejsca pobytu dla uchodźców w naszym regionie.

Departament Ochrony Zdrowia w 2022 r. zorganizował, przy udziale podmiotów Programu:

- Lubuski Kongres Zdrowia, którego tematyka dotyczyła ważnych problemów zdrowotnych dla mieszkańców Regionu Lubuskiego;
- w ramach Europejskiego Dnia Walki z Rakiem Różowy Marsz z parasolkami przy udziale Zielonogórskiego Stowarzyszenia Amazonek oraz Konferencję dla Lubuszan;
- konferencję „Zdrowie psychiczne – problem czy wyzwanie”. Podczas Konferencji poruszono ważne kwestie dotyczące lubuskiej psychiatrii, deficytu kadry, a przede wszystkim skali zachorowań Lubuszan na choroby i zaburzenia psychiczne.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze w 2022 r. na stronie rops.lubuskie.pl na bieżąco i w miarę potrzeb podmiotów III sektora zamieszczał

informację o różnego rodzaju inicjatywach organizowanych przez podmioty Programu.

Zorganizował m.in.:

– kampanię o zasięgu regionalnym, która przebiegała pod hasłem „Lubuski Włócznik. Lider Biznesu Społecznego” (VII edycja konkursu pod hasłem „Lubuski Włócznik. Lider Biznesu Społecznego”, realizowana przez Wydział Koordynacji Ekonomii Społecznej ROPS).

W związku z udzieleniem dotacji z budżetu Województwa Lubuskiego w 2022 roku, podmioty Programu zrealizowały szereg ciekawych i wartościowych zadań publicznych. Ze złożonych sprawozdań końcowych przez podmioty Programu można wnioskować, że podjęte i zrealizowane działania były skuteczne, adekwatne do potrzeb i oczekiwań mieszkańców województwa lubuskiego. Działalność podmiotów III sektora uzupełnia działalność Samorządu Województwa Lubuskiego w sferze realizowanych zadań publicznych wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Podmioty Programu z województwa lubuskiego, będąc najbliższą społecznością lokalnych, pełnią rolę pośredniczącą między mieszkańcami naszego regionu a administracją publiczną w sferze rozwiązywania problemów. Znając potrzeby lokalne, mogą realizować je skuteczniej i efektywniej na rzecz mieszkańców naszego województwa. Z każdym rokiem widoczny jest wzrost zainteresowania podmiotów Programu współpracą z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubuskiego. Potwierdza to liczba wniosków, które napływają w ramach otwartych konkursach ofert, ogłaszanych przez Zarząd Województwa Lubuskiego, jak i realizacji zadań w ramach trybu pozakonkursowego. Ze złożonych sprawozdań końcowych przez podmioty Programu można wnioskować, że podjęte i zrealizowane działania były skuteczne, adekwatne do potrzeb i oczekiwań mieszkańców województwa lubuskiego. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom III sektora, szereg działań Samorządu Województwa Lubuskiego koncentrowało się na szkoleniach, konferencjach, spotkaniach, konsultacjach, itp. Podmioty Programu w trakcie realizacji zadań publicznych oprócz wsparcia finansowanego, mogły liczyć na pomoc merytoryczną. Zrealizowano wiele form współpracy pozafinansowej (np. spotkania, konferencje, szkolenia itp.).

V. Zadania zlecone samorządu województwa lubuskiego z zakresu administracji rządowej w 2022 r.

5.1. Działalność Ośrodków Adopcyjnych na terenie województwa lubuskiego.

Na terenie województwa lubuskiego funkcjonują trzy ośrodki adopcyjne. Jeden niepubliczny prowadzony przez Lubuski Ruch na Rzecz Kobiet i Rodziny „Żar” w Żarach i dwa publiczne: Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze oraz Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp., które funkcjonują w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze.

Szkolenia.

W okresie sprawozdawczym publiczne ośrodki adopcyjne przeprowadziły 3 szkolenia dla kandydatów do przysposobienia. Szkolenia prowadzone według programu zatwierdzonego przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej. Program określa cele szkolenia, czas trwania oraz metody i formy pracy dydaktycznej z kandydatami na rodziców adopcyjnych, zapewniając aktywny udział jego uczestników.

Tabela nr 15. Liczba szkoleń dla kandydatów

Nazwa zadania	Jednostka miary	Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze (ROPS)	Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp. (ROPS)	Niepubliczny Ośrodek Adopcyjny „Żar” w Żarach
Liczba przeprowadzonych szkoleń dla kandydatów	szkolenie	2	1	2
Liczba osób przeszkolonych, w tym oboje małżonków oraz osoby przyspasabiające niepozostające w związku małżeńskim	osoby	23	12	28

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Przysposobienia dziecka.

Ośrodki Adopcyjne prowadząc procedurę związaną z kwalifikacją osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka kierują się zasadą, iż przysposobienie może nastąpić jedynie dla dobra dziecka przysposabianego. Składają się na nią poniższe etapy:

1. Etap wstępny.
2. Etap diagnostyczny.
3. Etap szkoleniowy.
4. Etap kwalifikacyjny.
5. Etap doboru rodziny na terenie kraju (ewentualnie rodziny zagranicznej).
6. Etap styczności z dzieckiem.
7. Etap kończący – orzeczenie przysposobienia.

Tabela nr 16. Dane dotyczące przysposobienia w podziale na wiek dziecka

Nazwa zadania	Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze (ROPS)	Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp. (ROPS)	Niepubliczny Ośrodek Adopcyjny „Żar” w Żarach
Kwalifikacja dziecka do przysposobienia	38	42	56
Dzieci, w stosunku do których złożono wnioski o przysposobienie do sądu	17	23	28
Dzieci przysposobione w przysposobieniu krajowym	52	48	41
Dzieci przysposobione w przysposobieniu międzynarodowym	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Łącznie w 2022 roku przeprowadzono 141 adopcji, w tym 141 w przysposobieniu krajowym. Nie orzeczono żadnej adopcji w przysposobieniu międzynarodowym.

Wojewódzki Bank Danych

Od roku 2010 ośrodkiem pełniącym funkcję prowadzenia banku danych o dzieciach z terenu województwa lubuskiego jest Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp.

Z ośrodków lokalnych do Wojewódzkiego Banku Danych w Gorzowie Wlkp. wpłynęło 45 kart dzieci, z tego 11 kart z Ośrodka Adopcyjnego w Zielonej Górze, 14 kart z Ośrodka Adopcyjnego „Żar” w Żarach oraz 20 kart z Ośrodka Adopcyjnego w Gorzowie Wlkp. Wojewódzki Bank Danych w Gorzowie Wlkp. rozesłał 45 kart dzieci do ośrodków adopcyjnych, prowadzących Wojewódzki Bank Danych w celu poszukiwania rodzin na terenie kraju. Po upływie okresu poszukiwania rodziny na terenie kraju, 23 kart dzieci zostało wysłanych do Centralnego Banku Danych w Warszawie.

Do Wojewódzkiego Banku Danych w województwie lubuskim zostało zgłoszonych 734 kart dzieci z całej Polski i taka sama ilość została przesłana do ośrodków lokalnych w województwie lubuskim.

Inne realizowane zadania

Ośrodki adopcyjne realizują nie tylko zadania dotyczące postępowania adopcyjnego i organizowania szkoleń dla kandydatów do przysposobienia dziecka, ale również zadania, między innymi w zakresie: współpracy z asystentem rodziny, z rodziną zastępczą oraz prowadzącym rodzinny dom dziecka, z organizatorami rodzinnej pieczy zastępczej, udziału w konsultacji w zakresie oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej i w posiedzeniach zespołów ds. oceny sytuacji dziecka umieszczonego w instytucjonalnej pieczy zastępczej, zapewnienia pomocy psychologicznej kobietom w ciąży oraz pacjentkom oddziałów ginekologiczno-położniczych, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu, promowanie idei adopcji, w tym poszukiwanie kandydatów do przysposobienia dziecka, prowadzenia szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.

Tabela nr 17. Zadania realizowane przez ośrodki adopcyjne

Nazwa zadania	Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze (ROPS)	Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp. (ROPS)	Niepubliczny Ośrodek Adopcyjny „Żar” w Żarach ⁴
Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne	3385	3626	401
Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne w postępowaniu postadopcyjnym	229	114	30
Posiedzenia w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka	140	234	24
Dzieci, których sprawy były przedmiotem posiedzeń	169	327	35

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Promocja idei adopcji.

Prowadzone były strony internetowe Ośrodków, promowano działalność Ośrodków Adopcyjnych w Zielonej Górze, Gorzowie Wlkp. i Żarach w mediach lokalnych, promowano ideę adopcji przez OA w Zielonej Górze podczas Pikniku Zdrowia i Profilaktyki w Lubięcinie, w ramach współpracy oraz promowania rodzicielstwa adopcyjnego i przybliżania tematyki adopcji psychologzy przeprowadzili szkolenie dla zespołu psychologów Szpitala Uniwersyteckiego w Zielonej Górze z zakresu poradnictwa psychologicznego kobietom w ciąży oraz pacjentkom oddziałów ginekologiczno – położniczych, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu, w ramach wsparcia postadopcyjnego OA w Zielonej Górze zorganizował dla rodzin adopcyjnych dwa spotkania warsztatowe rozwijające kompetencje wychowawcze i wzmacniające relacje z dziećmi. OA w Gorzowie Wlkp. zorganizował także Mikołajki dla rodzin adopcyjnych.

⁴ Źródło: CAS. Dane Niepublicznego Ośrodka Adopcyjnego „Żar” pozyskane ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 01.01.2022 do 30.06.2022 oraz tegoż Sprawozdania za okres od 01.07.2022 r. do 31.12.2022 r.

Ocena i rekomendacje.

Ośrodkom Adopcyjnym udało się przysposobić 141 dzieci i przeszkolić 63 kandydatów na rodziny adopcyjne. Rekomenduje się w dalszym ciągu finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej w całości z budżetu państwa. Dotacja przekazywana na ten cel powinna pokrywać wszystkie wydatki związane z realizacją zadań, począwszy od miesiąca stycznia aż do grudnia każdego roku.

VI. Wnioski wynikające z oceny zasobów pomocy społecznej za 2022 r. i rekomendacje na 2023 r.

Mając na uwadze rozwój i zwiększenie skuteczności systemu pomocy społecznej należy wprowadzić następujące zmiany systemowe, tj.: podniesienie kryterium dochodowego w pomocy społecznej do poziomu uwzględniającego wzrost kosztów utrzymania osób i rodzin oraz wzmocnienie zasady indywidualizacji pomocy poprzez bardziej elastyczne, dostosowane do konkretnych potrzeb połączenie pomocy pieniężnej z elementami pracy socjalnej, poradnictwa, pracy z najbliższym środowiskiem. Trudno nie dojść do wniosku, że obecny system pomocy społecznej w Polsce się wyczerpał. Stoimy u progu zmiany w postrzeganiu świadczeń pomocy społecznej. Priorytetem staje się rozwój skrojonych na miarę i powszechnie dostępnych usług społecznych dla poszczególnych grup. Każdy obywatel w sytuacji kryzysowej powinien mieć prawo wyboru odpowiedniego dla siebie wsparcia w środowisku lokalnym. Zmiana ta nie dokona się bez odpowiednio przygotowanych kadr, których bardzo brakuje, i które są nieadekwatnie wynagradzane. Jest to obszar do interwencji ze strony państwa i wprowadzania zmian systemowych.

Pomimo wielu transformacji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (docelowo: przemocy domowej) w 2023 roku, nadal wskazanym jest, aby finansowanie działalności gminnych zespołów interdyscyplinarnych zostało uregulowane ustawowo.

Podobnie wprowadzona reforma ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest krokiem w dobrym kierunku, ale w dalszym ciągu profesjonalizacja rodzinnej pieczy zastępczej jest dużym wyzwaniem i nie odbędzie się tylko poprzez działania oddolne.

W zakresie zadań gmin i powiatów należy:

- podejmować i kontynuować działania wspierające rodziny z dziećmi, zarówno poprzez wsparcie finansowe, jak i pracę socjalną; w tym celu należy zwiększyć

liczbę asystentów rodziny, którzy z większą siłą i możliwościami będą pracować z rodziną, by mogli wrócić do nich dzieci umieszczone w pieczy zastępczej;

- podejmować inicjatywy na rzecz wspierania osób starszych i z niepełnosprawnościami, potrzebujących pomocy przy wykonywaniu podstawowych funkcji życiowych w miejscu zamieszkania poprzez świadczenie usług opiekuńczych, asystenckich, wychnieniach czy innowacyjnych, tj. gospodarstwa opiekuńcze;
- prowadzić działania mające na celu aktywizację zawodową i społeczną osób borykających się z nieporadnością życiową (prace społecznie użyteczne, roboty publiczne, prace interwencyjne, kontrakty socjalne); program 500 + spowodował odpływ rodzin, które dotychczas korzystały z pomocy społecznej, ale w ich miejsce pojawia nowa kategoria osób, głównie bezrobotnych bez prawa do zasiłku dla bezrobotnych;
- zabezpieczyć środki finansowe na utrzymanie osób starszych w domach pomocy społecznej oraz zabezpieczenie usług opiekuńczych osobom z niepełnosprawnościami;
- tworzyć lub rozwijać ośrodki wsparcia dla osób starszych, np.: dzienne domy pobytu dla osób starszych, kluby dla osób starszych, gospodarstwa opiekuńcze itp., przy wsparciu m.in. środków UE;
- zwiększać działania podejmowane na rzecz osób bezdomnych poprzez min. rozwój działań profilaktycznych skierowanych do osób będących w kryzysie bezdomności, tworzenie modelowych rozwiązań aktywizujących i przystosowanych do indywidualnych potrzeb osób w kryzysie bezdomności oraz promowanie innowacji społecznych łagodzących problem bezdomności w województwie;
- tworzyć i rozwijać bazę mieszkaniową w zakresie budownictwa socjalnego, rozwijać sieć mieszkań chronionych dla usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz dla osób starszych i niepełnosprawnych (mieszkania socjalne);
- zapewnić ciągły rozwój i finansowanie poradnictwa specjalistycznego (w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego) świadczonego dla osób i rodzin, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych;
- poprawić warunki lokalowe ośrodków pomocy społecznej;

- inicjować programy edukacyjno – wychowawcze przeciwdziałające patologiom społecznym dzieci i młodzieży;
- zwiększyć liczbę pracowników socjalnych do wymaganego ustawą minimum w niektórych gminach wiejskich, tj. 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 pracowników w każdym ośrodku pomocy społecznej;
- wspierać działania na rzecz pomocy najuboższym rodzinom, w tym rodzinom wielodzietnym, oraz propagować współpracę instytucji gminnych i powiatowych z III sektorem, w tym w ramach świadczeń o charakterze rzeczowym, zapewnienia ulg i zniżek na korzystanie z usług społecznych (rekreacyjnych, sportowych, edukacyjnych);
- rozwijać formy i metody pracy asystentów rodziny;
- tworzyć ośrodki wsparcia dla osób narażonych na wykluczenie społeczne, w tym dla osób: z zaburzeniami psychicznymi, osób starszych i niepełnosprawnych;
- rozwijać rodzinne formy pieczy zastępczej;
- podejmować działania w celu tworzenia w gminach centrów usług społecznych jako instytucji służącej do zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;
- wspierać funkcjonujące rodziny zastępcze środkami i metodami wskazanymi w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- tworzyć i rozwijać ośrodki wsparcia o zasięgu ponadgminnym, takie jak: środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży;
- wspierać podmioty III sektora w realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej i rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami poprzez dofinansowanie m.in. hospicjów, ośrodków wsparcia, jadłodajni i innych placówek przeznaczonych dla osób starszych, przewlekle chorych i niepełnosprawnych.

W zakresie zadań samorządu województwa należy:

- promować zlecenie usług z zakresu pomocy społecznej organizacjom pozarządowym, a w szczególności podmiotom ekonomii społecznej;
- wspierać tworzenie się partnerstw na rzecz rozwoju społeczności lokalnych pomiędzy jednostkami pomocy społecznej a organizacjami pozarządowymi;
- inspirować jednostki samorządu terytorialnego do rozwoju niematerialnych form wsparcia, zwiększenia zakresu stosowania poradnictwa, pracy socjalnej,

zatrudnienia subsydiowanego, rozwoju aktywnych form wsparcia, w tym podmiotów gospodarki społecznej, zwłaszcza skierowanych do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;

- rozwijać system kształcenia i podnoszenia kwalifikacji pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej oraz systematycznie badać potrzeby szkoleniowe i specjalizacyjne;
- podejmować starania o pozyskanie środków na szkolenia pracowników pomocy i integracji społecznej oraz systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej;
- prowadzić działania na rzecz zwiększenia prestiżu zawodu pracownika socjalnego poprzez np. organizację konferencji, seminariów, współpracę z mediami oraz ośrodkami akademickimi;
- prowadzić działania na rzecz innowacji społecznych w zakresie wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promować ideę deinstytucjonalizacji usług społecznych;
- wdrażanie rozwiązań opartych na wypracowanych w ramach realizowanych projektów unijnych mechanizmach i instrumentach skoncentrowanych na rozwoju szeroko pojętego obszaru usług społecznych i pomocy społecznej.